

ANTÉNY A NAPÁJEČE

Kurz operátorů

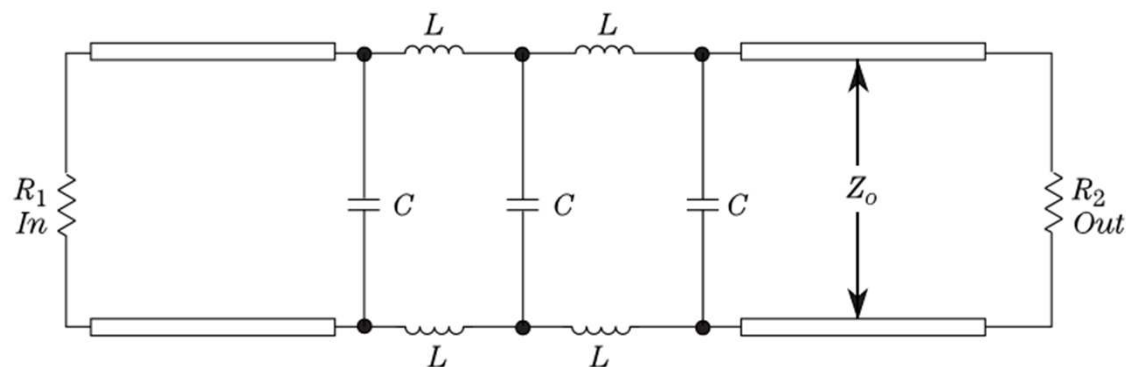
Radioklub OK2KOJ při VUT v Brně

2016/2017

Vedení

- Z hlediska napájení antén slouží k přenosu vf. energie od vysílače k anténě a naopak anténou sesbírané energie k přijímači

- **Náhradní schéma:**

L = Inductance per unit length
 C = Capacitance per unit length

- **Charakteristická impedance:**

$$Z_0 = \sqrt{\frac{L}{C}}$$

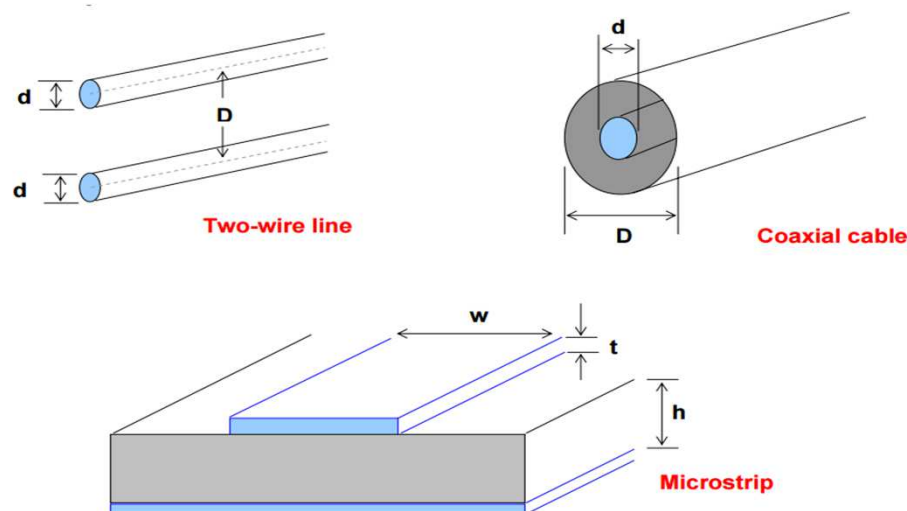
- Vedení má i ztráty – sériový odpor cívky, svodová paralelní vodivost kondenzátoru: - útlum, max. přenášený výkon

- **Parametry napájecích vedení:**

- Charakteristická impedance
- Útlum v dB/m roste s frekvencí – skinefekt
- Maximální přenesený výkon (klesá s frekvencí, skinefekt)
- Činitel zkrácení = fázová rychlost vlny je nižší (dáno permitivitou dielektrika)

$$k_r = \frac{1}{\sqrt{\epsilon_r}}$$

- **Základní typy vedení:**

• Přizpůsobené vedení:

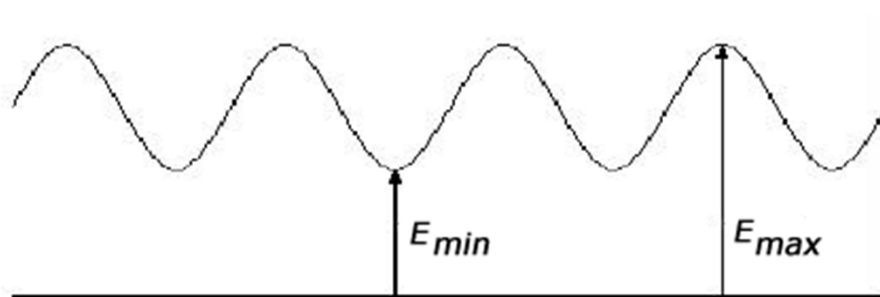
- Zdroj i zátěž mají impedanci odpovídající charakteristické impedanci vedení.
- Útlum na přizpůsobeném vedení:

$$L_{dB} = -10 \log \frac{P_{out}}{P_{in}} = -10 \log \frac{80}{100} = 1 \text{ dB}$$

- To je asi 5,5 m RG-58 na 2 m, 20 W se přemění na teplo ve vedení

• Nepřizpůsobené vedení:

Stojatá vlna na napáječi

- Charakteristická impedance vedení se liší buď od impedance zdroje (vysílače) nebo zátěže (antény).

- Část výkonu se u antény odrazí zpátky a postupuje po napáječi směrem k vysílači. Fáze zpětně postupující vlny se periodicky přičítá a odčítá s fází vlny postupující k anténě, takže se podél napáječe vytvoří **stojaté vlny** s amplitudou $E_{\max}$ a $E_{\min}$
- **Poměr stojatých vln** (*Standing Wave Ratio, SWR*):

$$SWR = \frac{E_{\max}}{E_{\min}} = \frac{E_i + E_r}{E_i - E_r} \quad \bullet \quad SWR = 1, E_r = 0$$

=> přizpůsobeno, nic se neodráží

- E_i = incident wave (postupná vlna)
- E_r = reflected wave (odražená vlna)

- **Činitel odrazu**: (uvažujeme navázání vedení – anténa)

$$\rho = \frac{E_r}{E_i} = \left| \frac{Z_L - Z_0}{Z_L + Z_0} \right| = \frac{SWR - 1}{SWR + 1}$$

- Z_0 = char. impedance vedení
- Z_L = impedance antény (load = zátěž)

- Např. pro SWR = 1,5 je činitel odrazu 0,2 (0,5/2,5)
- Ztráty odrazem:
- Decibelový poměr výkonu postupné vlny a výkonu v odražené vlně

$$L_{RdB} = 10 \log \frac{P_i}{P_r} = -20 \log \rho$$

Pro naše SWR = 1,5 a výkon postupné vlny 80 W

$$L_{RdB} = -20 \log 0,2 = 10 \log \frac{80}{3,2} = 14 \text{dB}$$

výkon odražené vlny je 3,2 W (opět se musí přeměnit v teplo)

- Ztráty nepřizpůsobením:
- Decibelový útlum výkonu vysílaného z koncového stupně vysílače do vedení (přizp.) a antény (nepřizp.) vlivem odrazu na nepřizpůsobeném konci vedení.

$$L_{MdB} = -10 \log(1 - \rho^2) = -10 \log \left(\frac{P_i - P_r}{P_i} \right)$$

- Pro náš případ

$$L_{MdB} = -10 \log(1 - 0,2^2) = -10 \log \left(\frac{80 - 3,2}{80} \right) = 0,18 \text{dB}$$

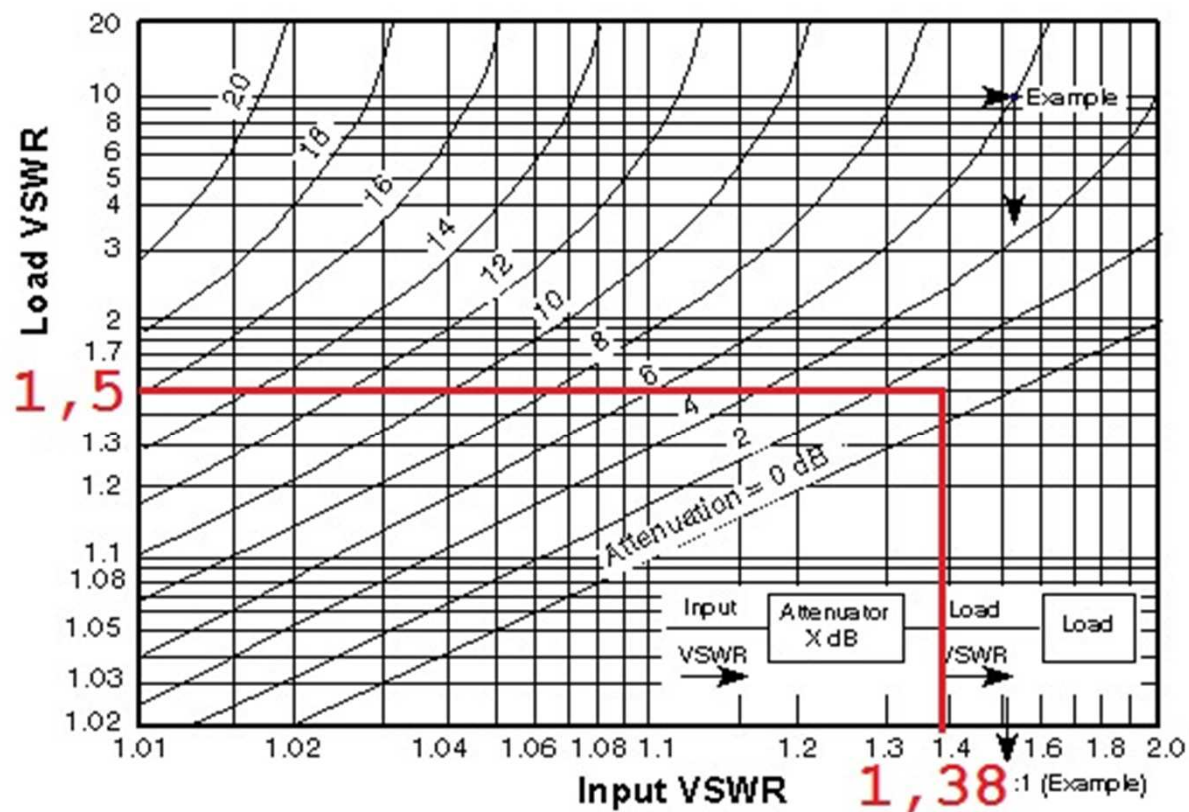
- Když měříme SWR antény na druhém konci kabelu (u vysílače) projeví se ztráty na kabelu (100 W TX, u antény 80 W, tedy se 3,2 W odrazí vlivem nepřizpůsobení a tento výkon cestou zpět se zase o 1dB utlumí na cca 2,56 W:

$$L_{RTXdB} = 10 \log \frac{P_{iTX}}{P_{rtx}} = -20 \log \rho_{TX} = 10 \log \frac{100}{2,56} = 15,9 \text{ dB}$$

$$= -20 \log 0,16$$

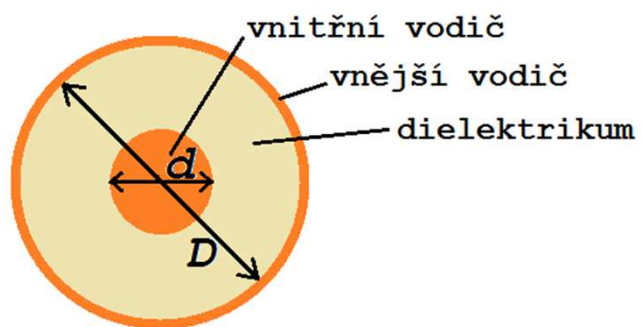
$$\rho = \frac{SWR-1}{SWR+1} \rightarrow SWR_{TX} = \frac{1+\rho_{TX}}{1-\rho_{TX}} = \frac{1+0,16}{1-0,16} = 1,38 \text{ a ne } 1,5$$

- V našem případě se na vedení mění v teplo 20 W vlivem ztrát na postupné vlně a dalších 0,64 W (3,2-2,56) vlivem ztrát na odražené vlně. Do vysílače se vrací 2,56 W (musí zvládnout absorbovat). Do antény jde 76,8 W (100-20-3,2).
- Redukce určení SWR antény s měřením přes útlumové vedení

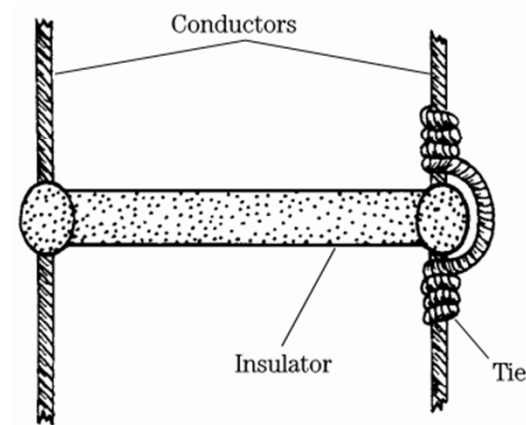
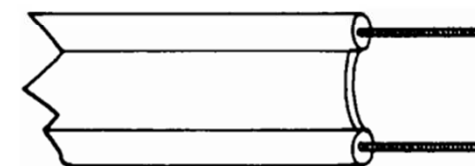
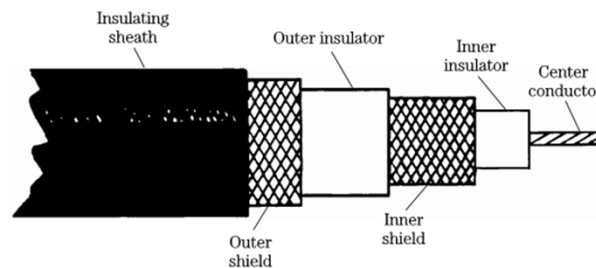
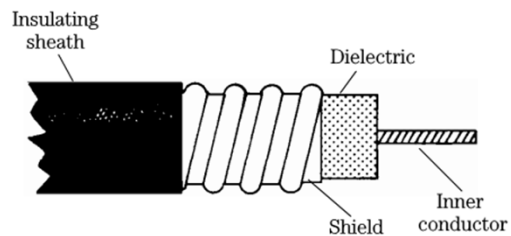
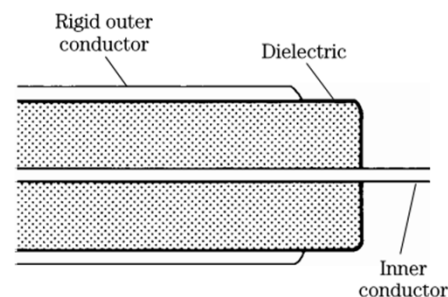
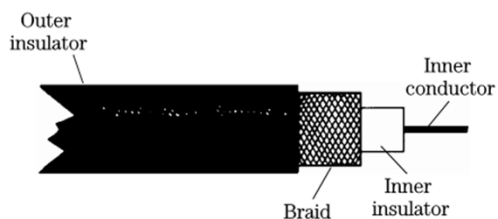
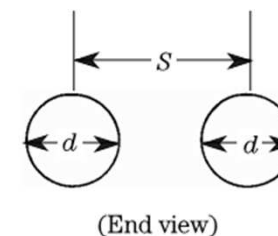

- Char. impedance je dána mechanickými poměry rozměrů (vnější/vnitřní vodič u koaxu, průměr drátu/vzdálenost u dvou vodičového vedení) a materiálovými parametry dielektrika

$$Z_0 = 138 \log \left(\frac{D}{d} \cdot \frac{1}{\sqrt{\epsilon_r}} \right)$$

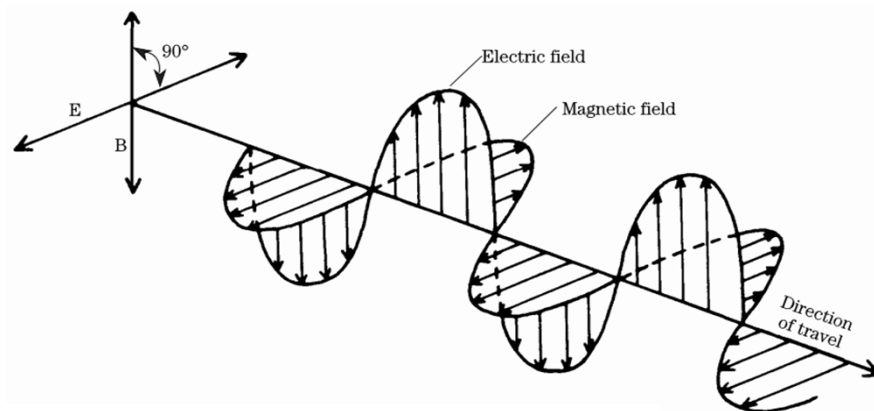

• Parametry koaxů

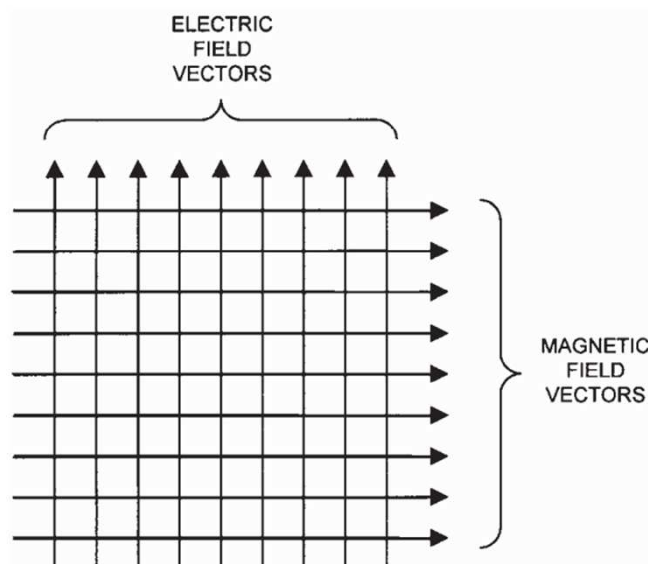
http://www.qsl.net/va3iul/ COAXIAL CABLES	H 155	H 1000	RG 174/U	RG 58C/U	RG 59B/U	RG 62A/U	RG 213/U	RG 214/U	AIRCELL 7	AIRCOM PLUS	ECOFLEX 10
TECHNICAL PARAMETERS											
Impedance	50Ω	50Ω	50Ω	50Ω	75Ω	93Ω	50Ω	50Ω	50Ω	50Ω	50Ω
Nominal capacity	82pF/m	80pF/m	101pF/m	102pF/m	72,2pF/m	47,6pF/m	101pF/m	98pF/m	75pF/m	81pF/m	78pF/m
Inner conductor resistance	15Ω/km	11Ω/km	318,2Ω/km	40,7Ω/km	165,0Ω/km	144,0Ω/km	5,6Ω/km	5,6Ω/km	3,1Ω/km	3,1Ω/km	3,3Ω/km
Velocity of propagation	81%	81%	66%	66%	66%	83%	66%	66%	83%	83%	85%
Inner conductor	19x0,28mm	∅ 2,62mm	∅ 0,48mm	∅ 0,9mm	∅ 0,58mm	∅ 0,58mm	∅ 2,26mm	∅ 2,25mm	∅ 1,85mm	∅ 2,7mm	∅ 2,85mm
Dielectric	∅ 3,9mm	∅ 7,15mm	∅ 1,5mm	∅ 2,95mm	∅ 3,71mm	∅ 3,7mm	∅ 6,6mm	∅ 7,25mm	∅ 5,0mm	∅ 7,2mm	∅ 7,25mm
Outer conductor	∅ 4,5mm	∅ 7,8mm	∅ 2,0mm	∅ 3,5mm	∅ 4,35mm	∅ 4,4mm	∅ 7,2mm	∅ 8,7mm	∅ 5,75mm	∅ 7,9mm	
Coverage	100%	100%	87%	95%	95%	96%	97%	95%	100%	100%	100%
Steath	PVC	PVC	PVC	PVC	PVC	PVC	PVC	PVC	PVC	PVC	PVC
Outer diameter	∅ 5,4mm	∅ 10,3mm	∅ 2,8mm	∅ 4,95mm	∅ 6,15mm	∅ 6,15mm	∅ 10,2mm	∅ 10,8mm	∅ 7,3mm	∅ 10,8mm	∅ 10,2mm
Attenuation in dB / 100m											
10Mhz	3,0	1,2							2,2	1,2	
100Mhz	9,3	3,9	30,0	16,1	12,0	8,5	6,9	6,9	6,3	3,8	4,0
145Mhz				17,8			8,5		7,6	4,6	4,8
200Mhz	14,2	6,1	45,0	23,0	16,0	12,0	9,8	9,4	9,0	5,5	
300Mhz	16,3	7,0							11,2	6,8	
400Mhz	19,0		62,0	33,0	23,0	18,0	15,7	15,0			
432Mhz				33,2			16,7		13,6	8,4	8,9
450Mhz	20,7	7,3									
500Mhz			73,0	36,1	27,0	20,0	16,7		14,7	9,0	
700Mhz								21,0			
800Mhz									19,0	11,8	12,5
1000Mhz	30,9	13,5	111,0	54,6	38,0	29,5	25,7	25,7	21,5	13,4	14,2
1296Mhz				64,5			30,0		24,8	15,6	16,5
1500Mhz									27,1	17,0	17,9
1800Mhz				82,0			37,0		30,0	18,9	
2000Mhz	45,8	20,2		87,5			41,6		31,9	20,1	21,2
2320Mhz				97,1			46,5		37,9	22,5	23,1
2500Mhz											
3000Mhz		24,7		118,0			58,5		40,9	25,9	27,0
4000Mhz								70,0	49,1	31,1	32,2
5000Mhz									57,0	35,9	37,0
6000Mhz									64,9	40,6	41,5
8000Mhz											
10000Mhz									58,3		

Anténa

- transformuje vf. energii dodávanou na vstup antény prostřednictvím napáječe (výkon $P=U \cdot I$, $W=V \cdot A$) na elektromagnetickou vlnu (hustota výkonu elmag. pole $\Pi = E \times H$, $W/m^2 = V/m \cdot A/m$) a naopak (vysílací vs. přijímací anténa)
- do antény teče vf. proud a na jejích svorkách je vf. napětí (budící výkon), od antény se šíří elmag. vlna
- elmag. vlna:

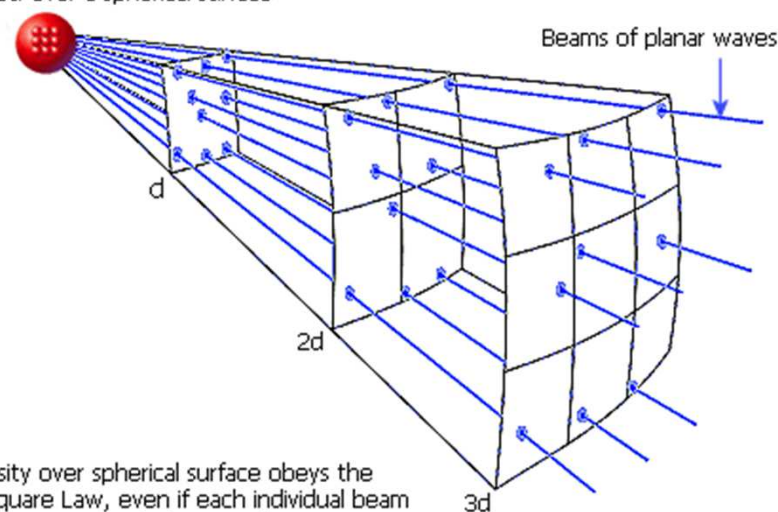

- vektory elektrického pole a magnetického pole jsou navzájem kolmé, a směr šíření je kolmý na tyto vektory

- Směr šíření elmag. vlny je kolmo od stránky (plátna)
- Kulová vs. rovinná vlna

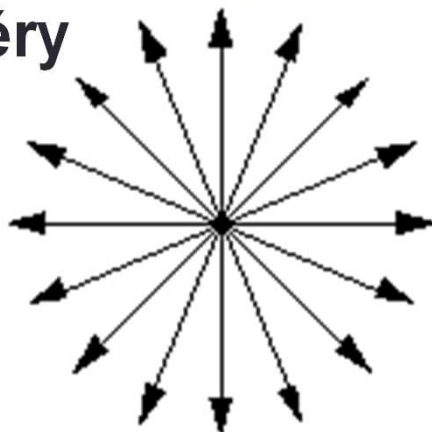
Source with 9 directional radiators arranged over a spherical surface

Net intensity over spherical surface obeys the Inverse Square Law, even if each individual beam intensity is invariant with distance d .

© Blaze Labs Research

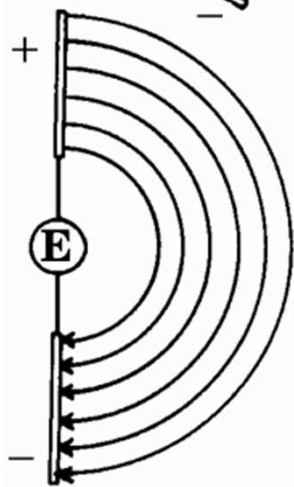
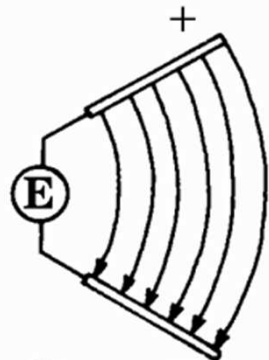
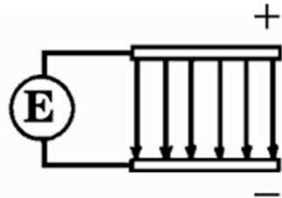
- Izotropický zářič = fiktivní anténa od které se šíří elmag. energie stejně všemi směry

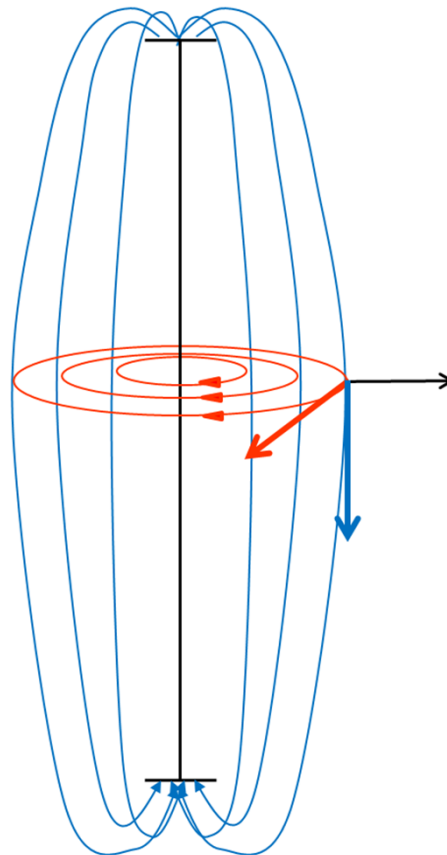
- Ve velké vzdálenosti od antény se kulová vlna jeví jako rovinná vlna

Anténa a rezonanční obvod

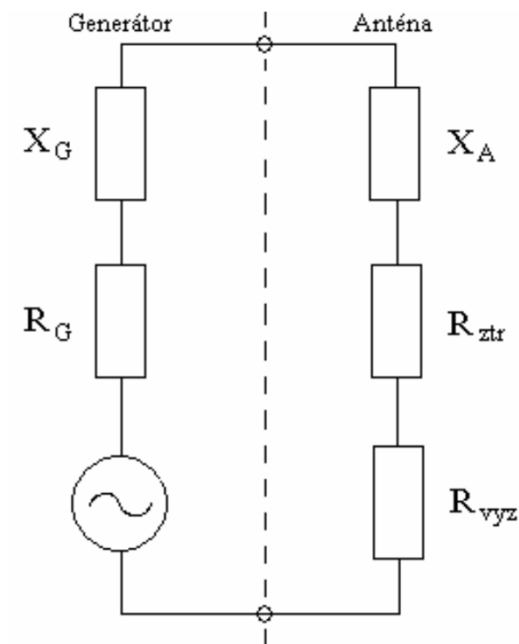
- Princip dva vodiče jako desky kondenzátoru

- Kond budí elektrické pole, cívka (vodič antény) generuje magnetické pole

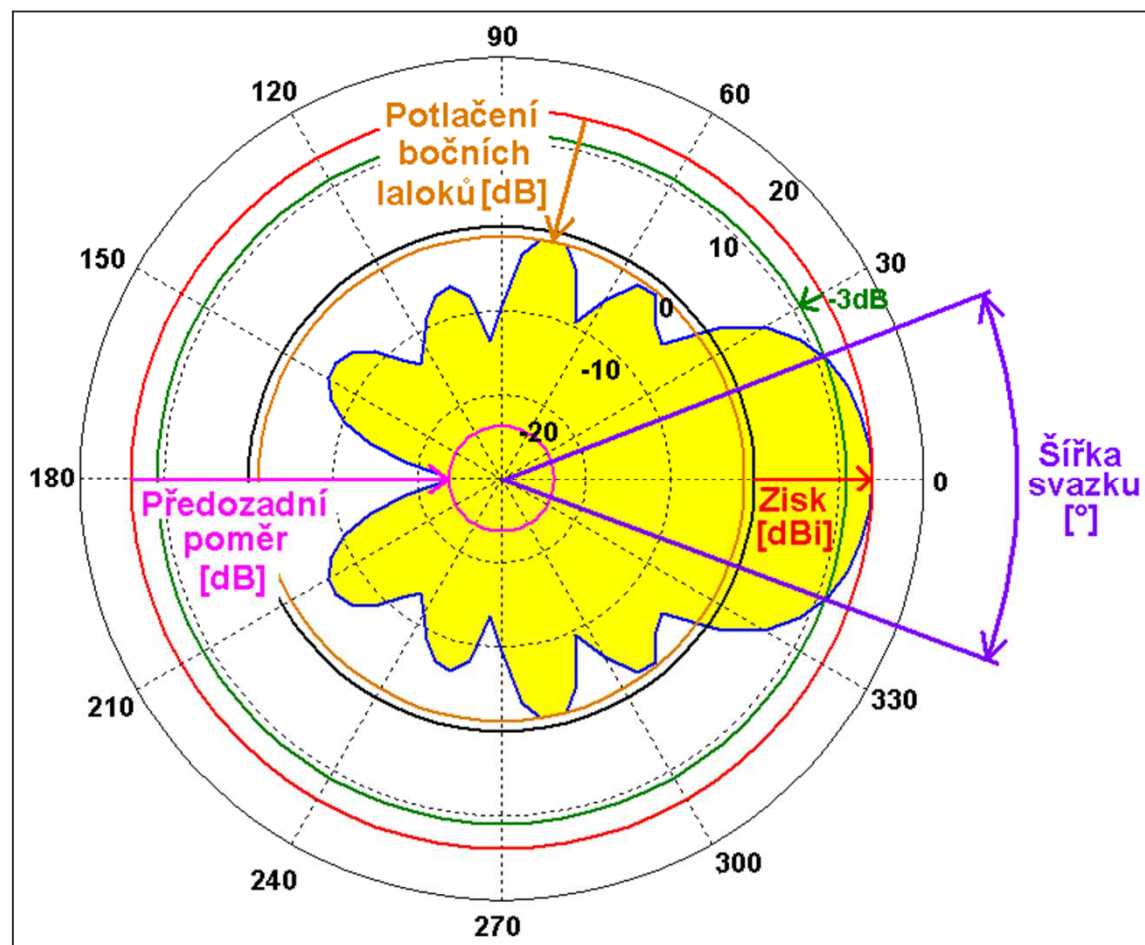

- Náhradní schéma:

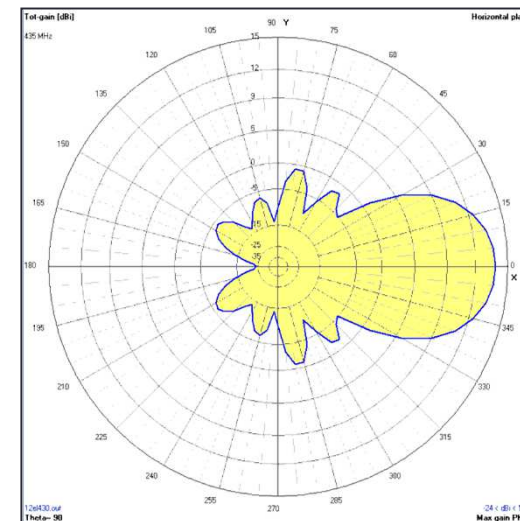

Parametry antén

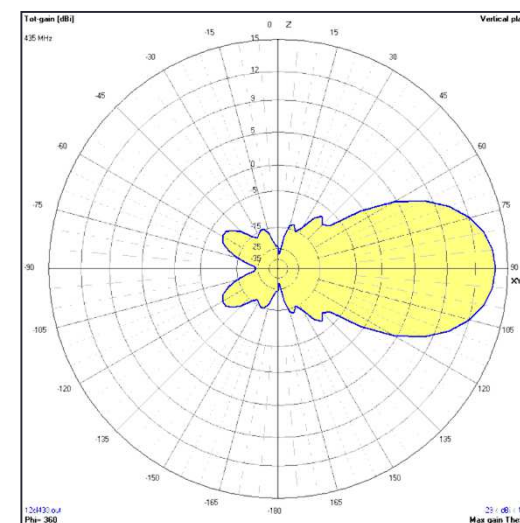
- Směrová charakteristika

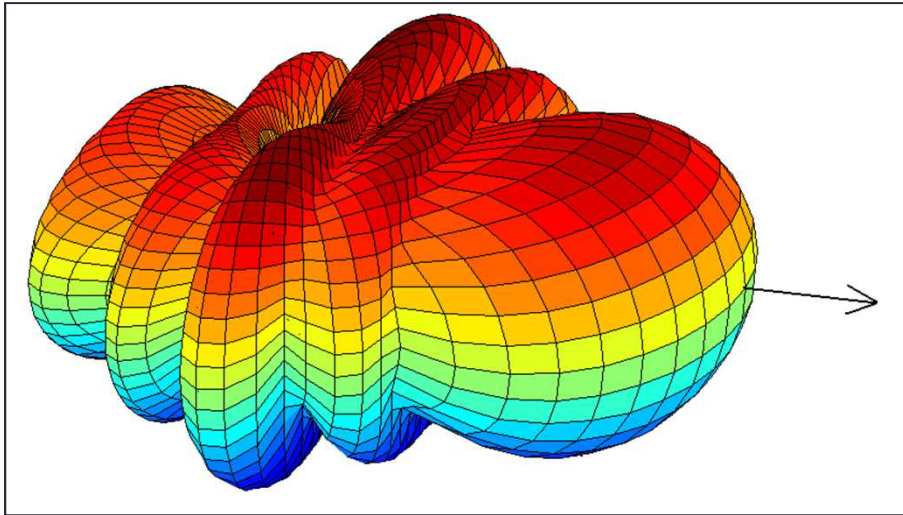
H

V

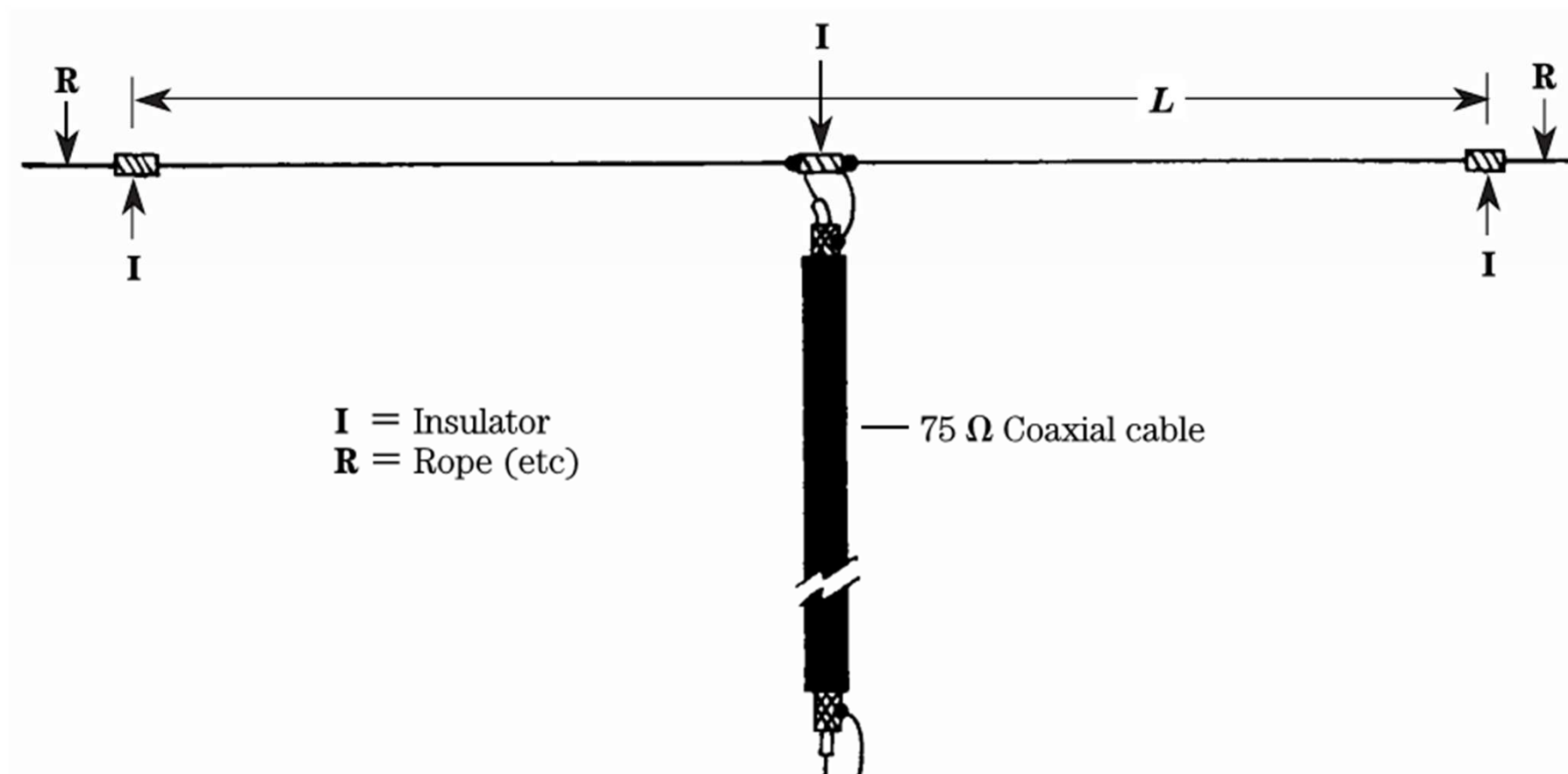

• 3D

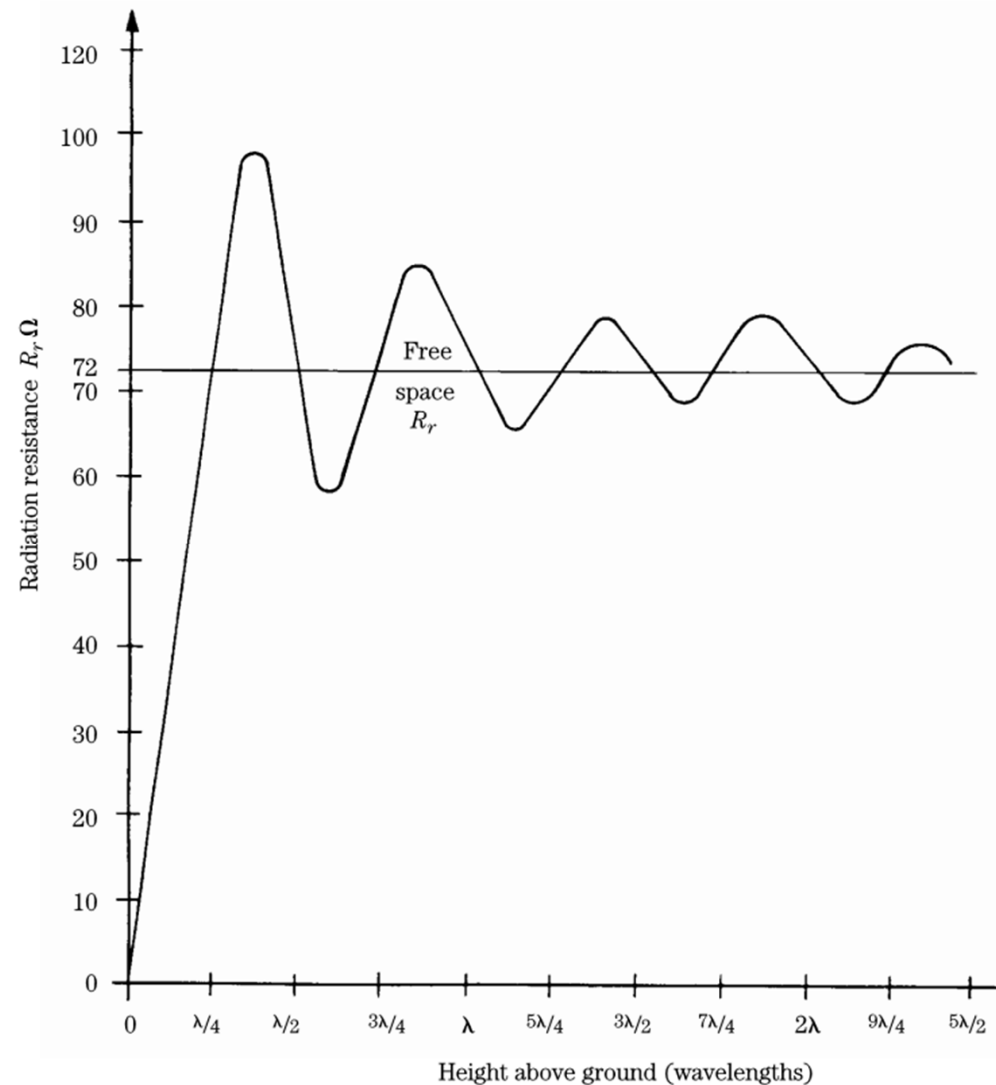
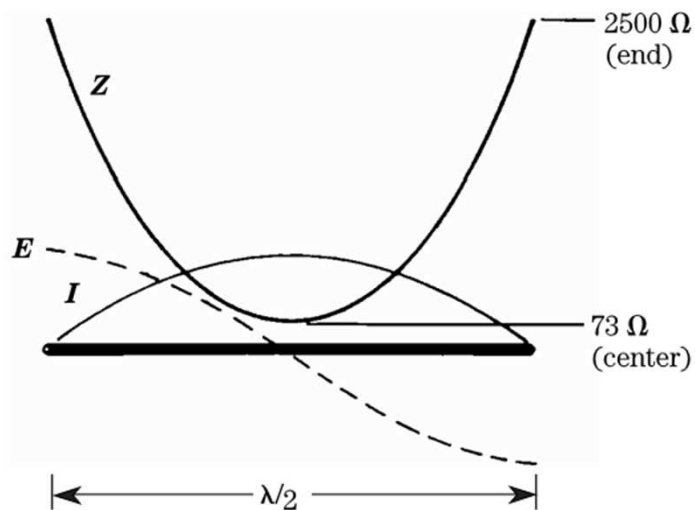
- vyzařovací diagram: horizontální rovina – $f(\phi)$, vertikální rovina – $f(\theta)$, 3D – $f(\phi, \theta)$
- zisk v hlavním směru (dBi – k izotropnímu zářiči, dBd – k dipólu)
- šířka hlavního laloku pro potlačení o 3 dB (šířka hlavního svazku), předozadní poměr, potlačení bočních laloků
- vstupní impedance, $SWR \Rightarrow$ přizpůsobení
- šířka pásma a frekvenční závislost uvedených parametrů

Dipól

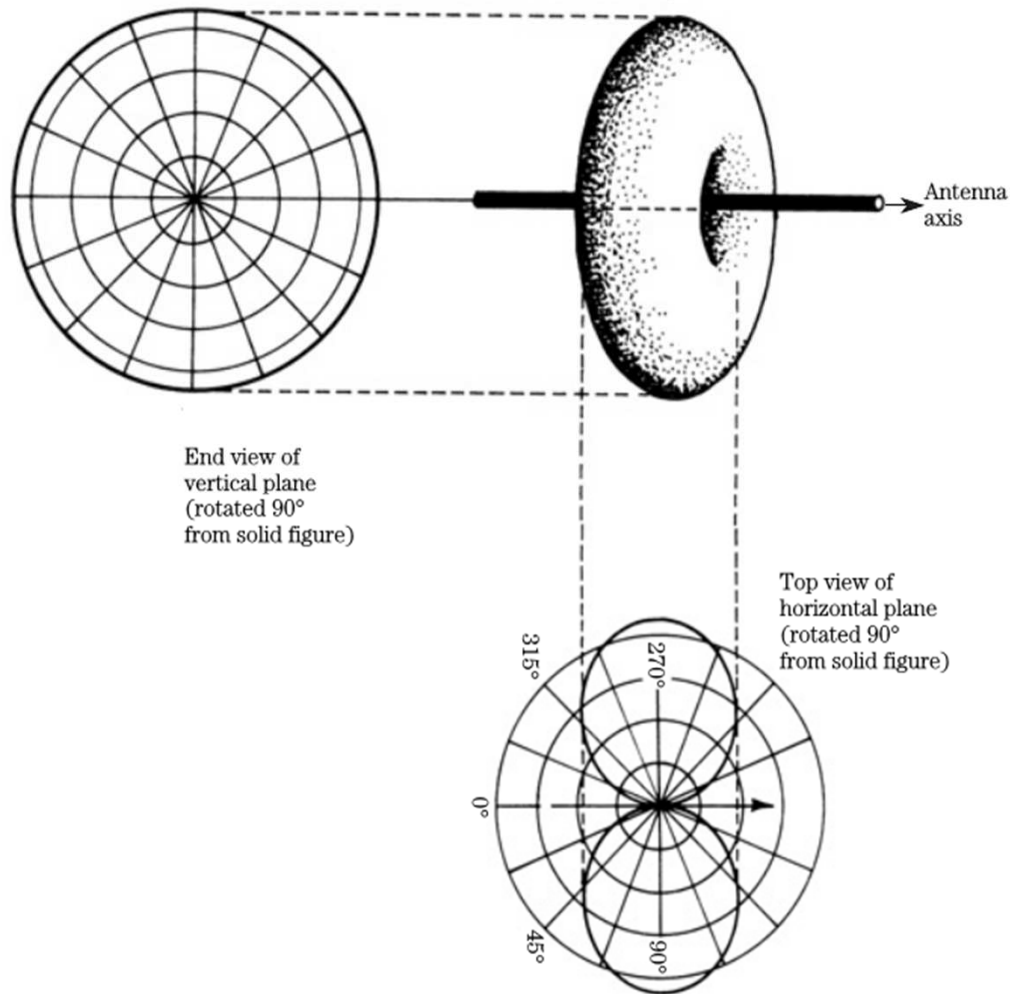

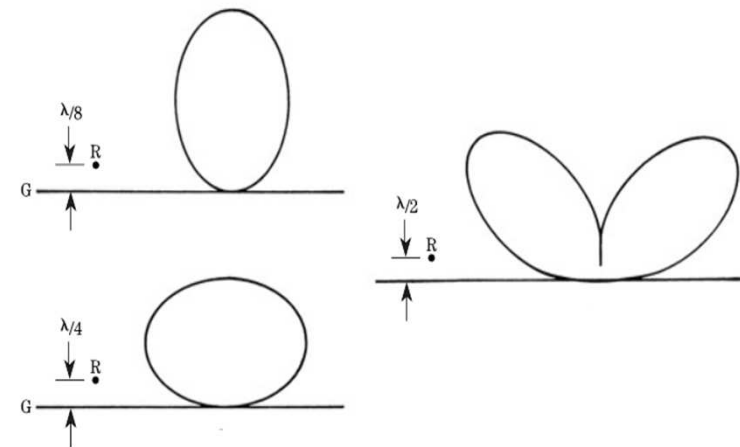
- Rozložení proudu a napětí (el. pole) – impedance na svorkách 73Ω - projevuje se země

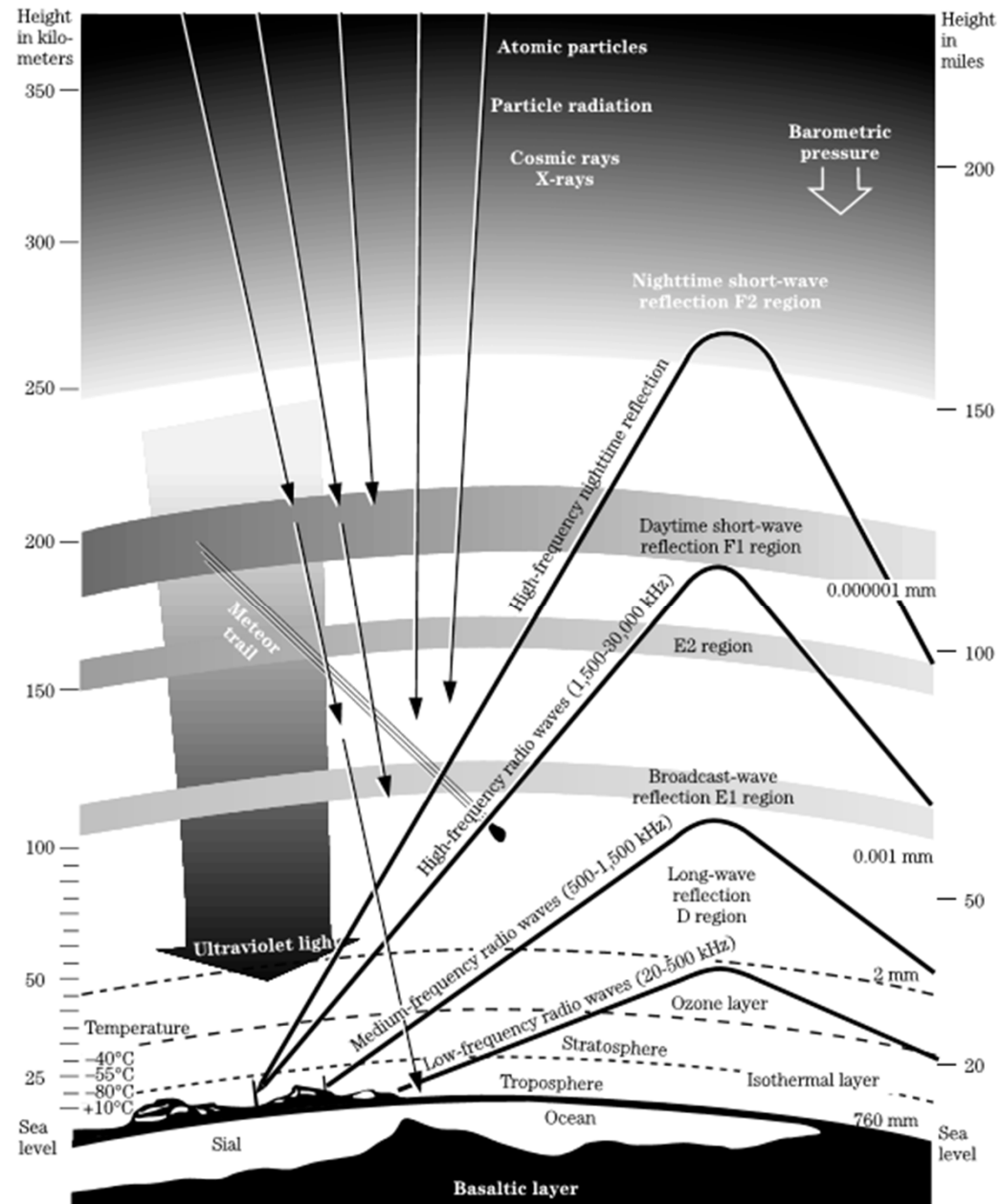
- Směrová charakteristika

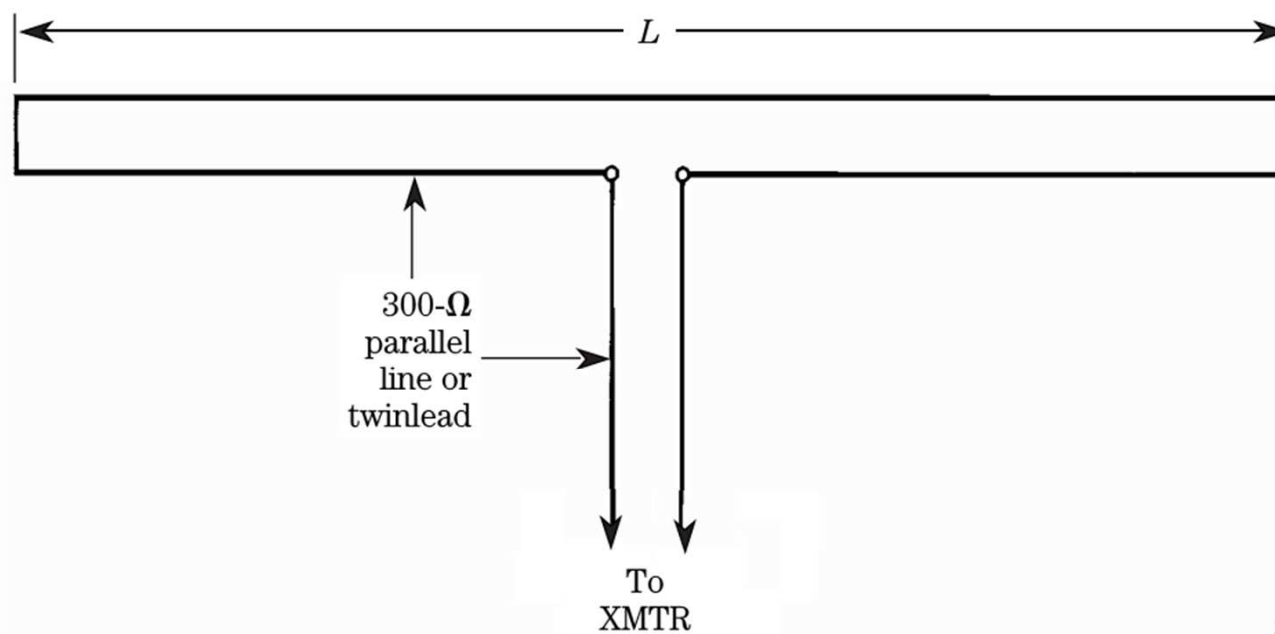
- Na vertikální má vliv opět blízká zemní plocha

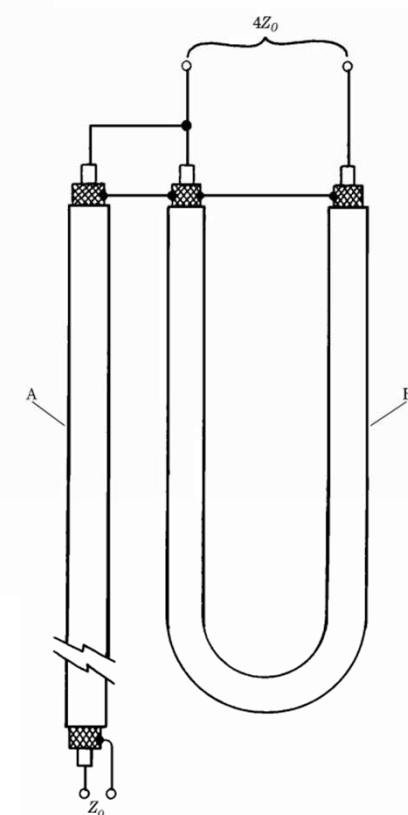
- To se však může hodit na KV při spojení odrazem od ionosféry

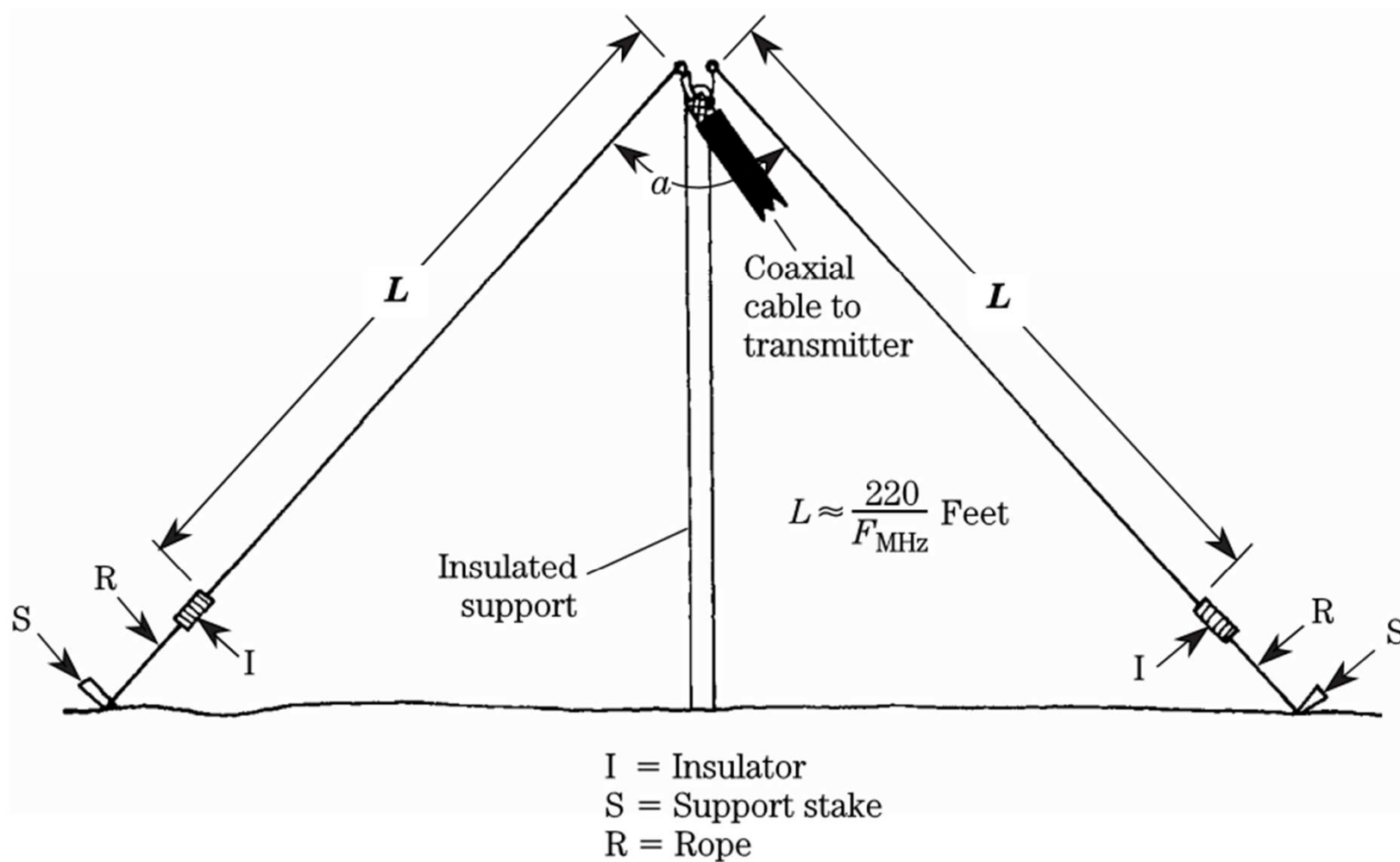
Skládaný dipól

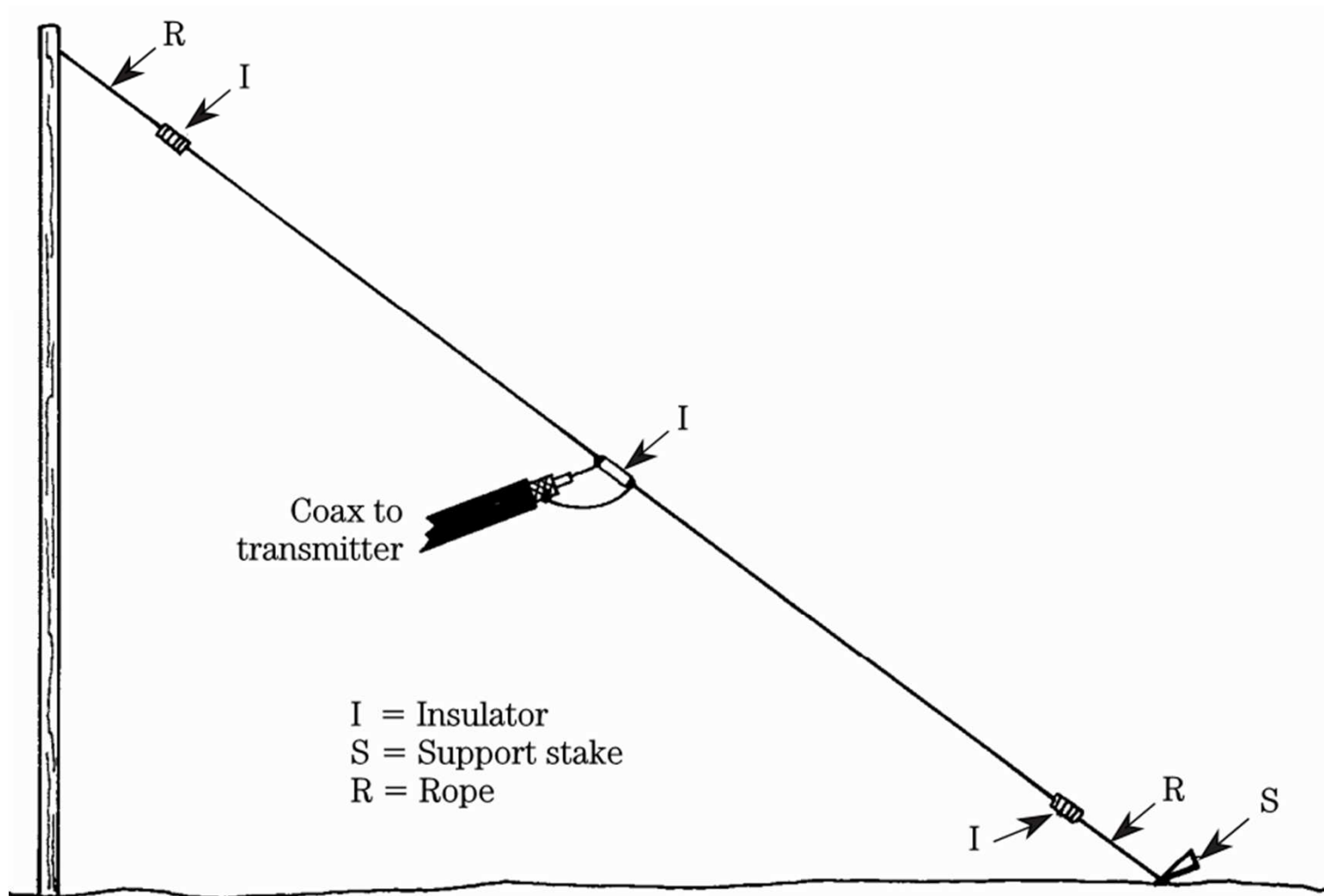
- Balun 4:1 pro VKV

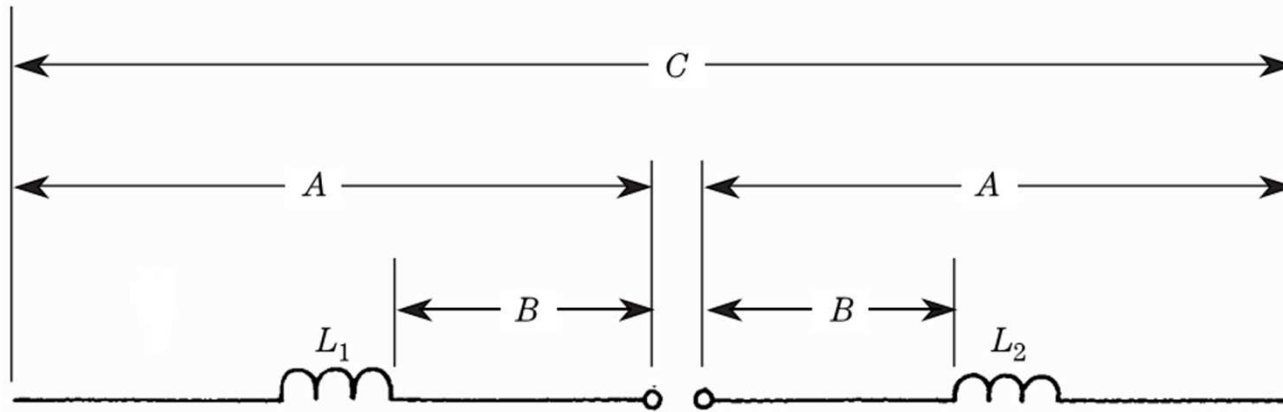
- Invertované V – na KV

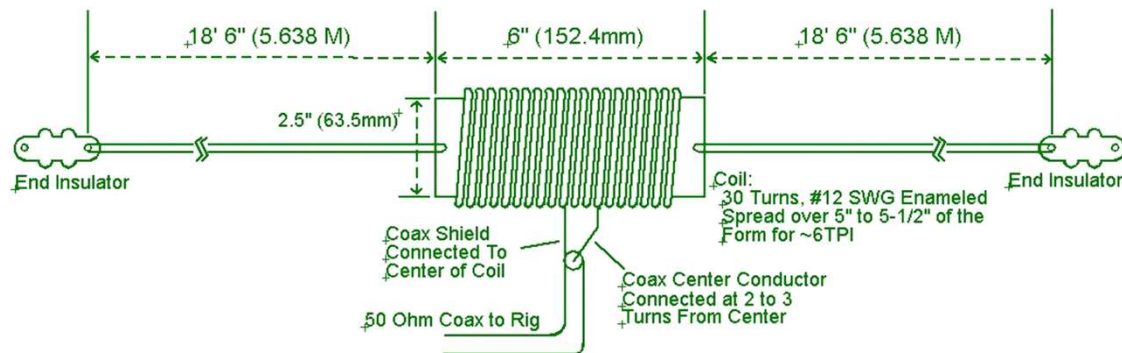
- **Sloper**

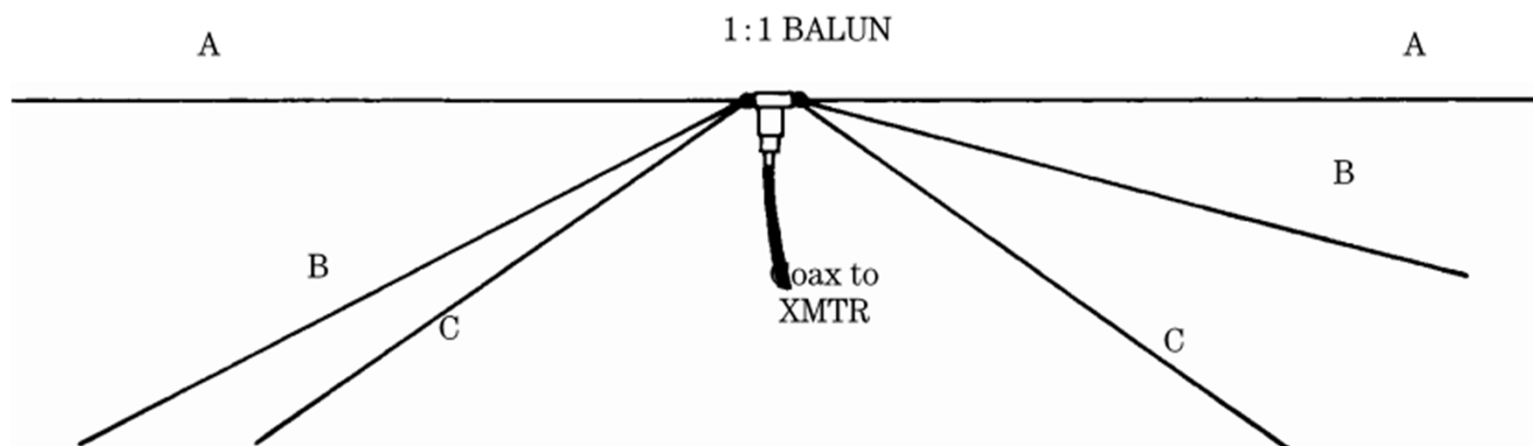
Zkrácené dipóly

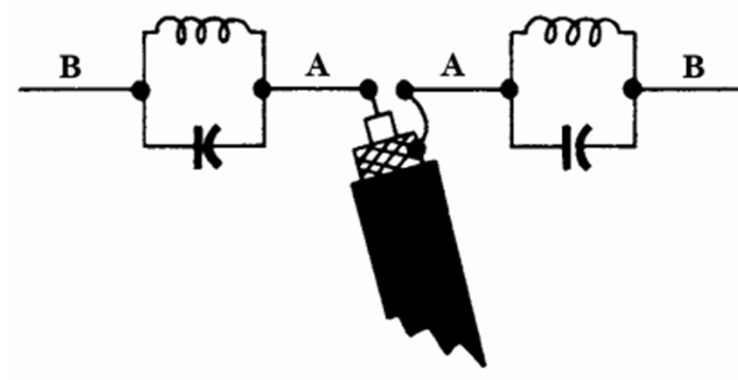
Percent of half-wavelength	Coils at middle of radiators (Ω)
20	2800
30	1800
40	1800
50	1300
60	950

- **Multiband dipól**

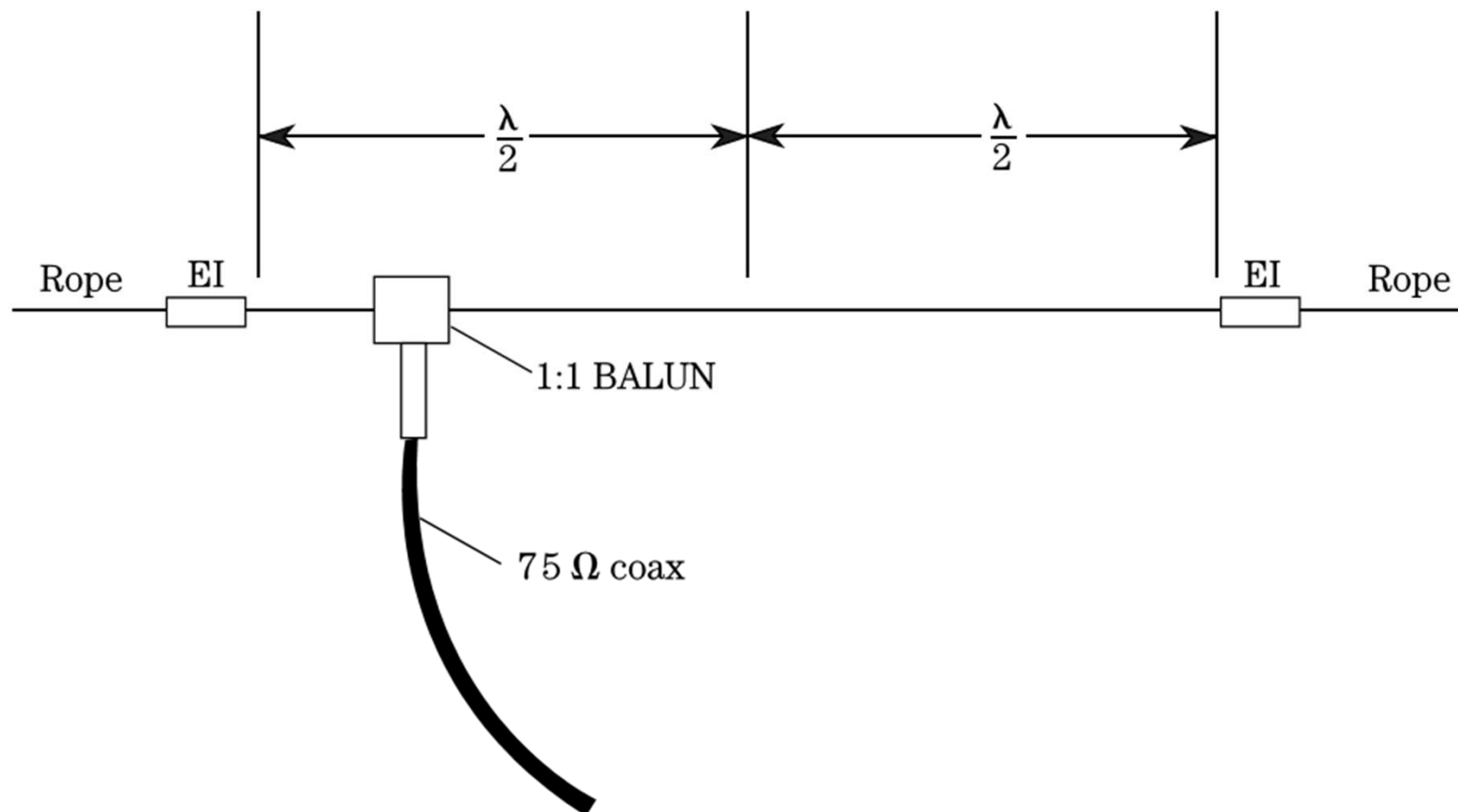
- **Multiband trapovaný dipól (např. W3DZZ)**

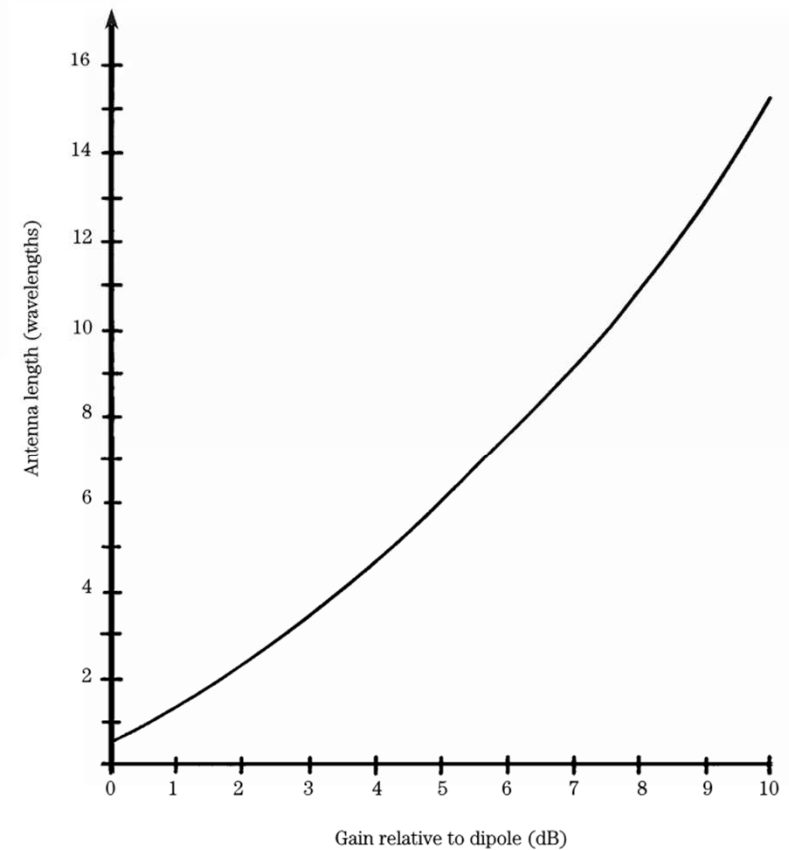
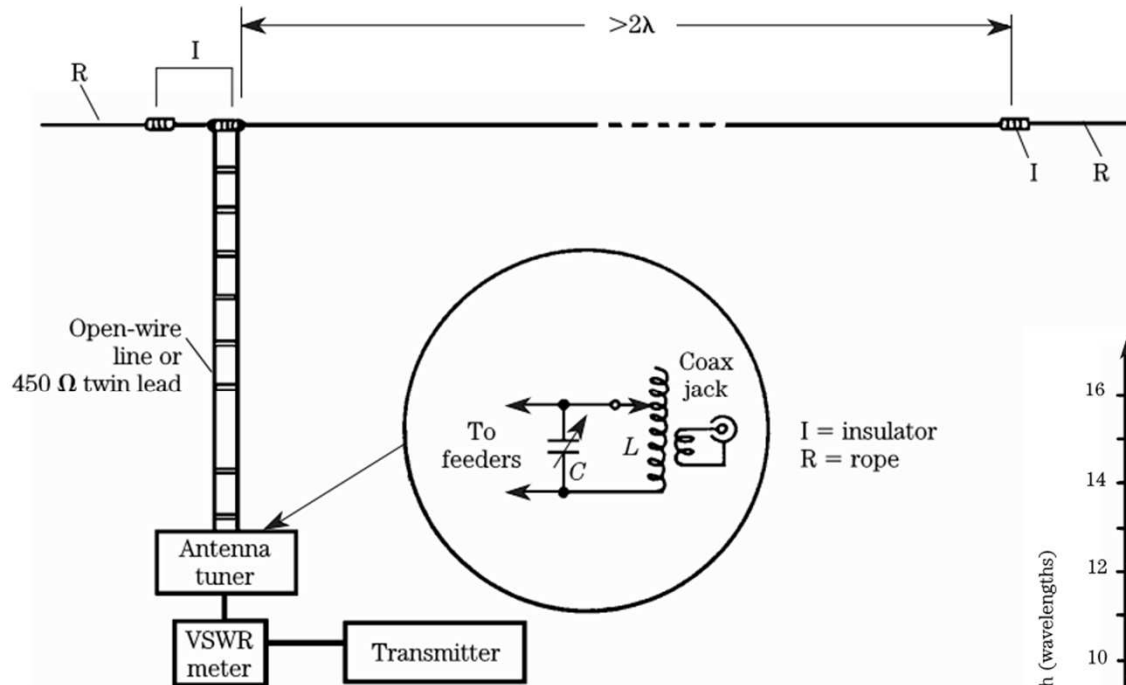
A=10-meter segment
A+B=15-meter/40-meter segment

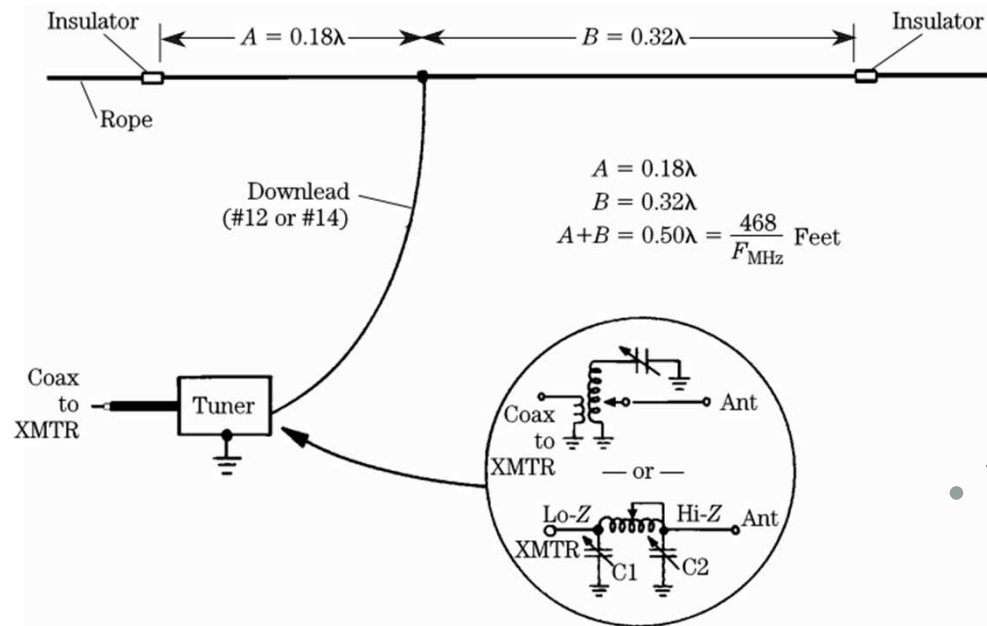
- **OCF – out off center dipól**

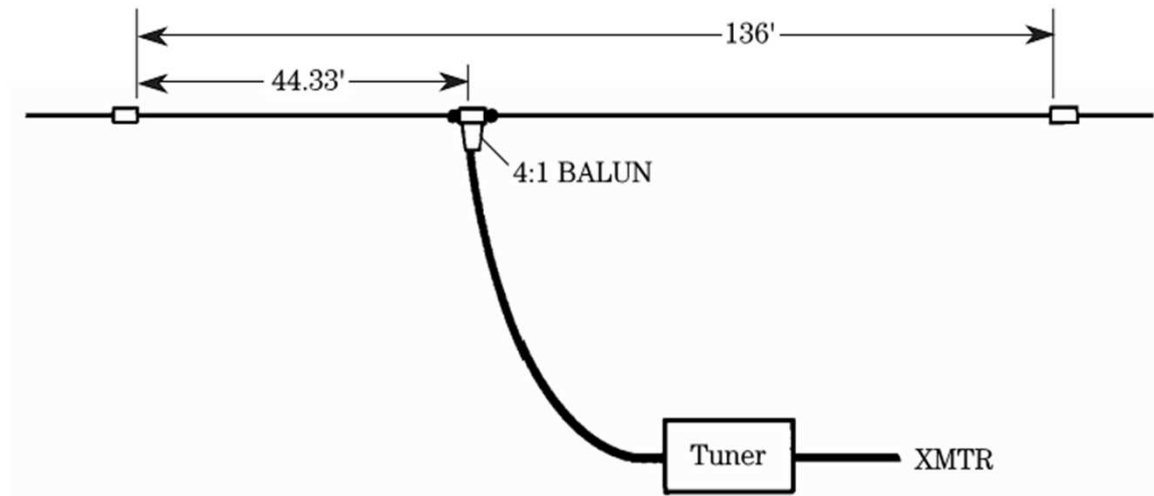
• Longwire – rychle na KV s transmatchem

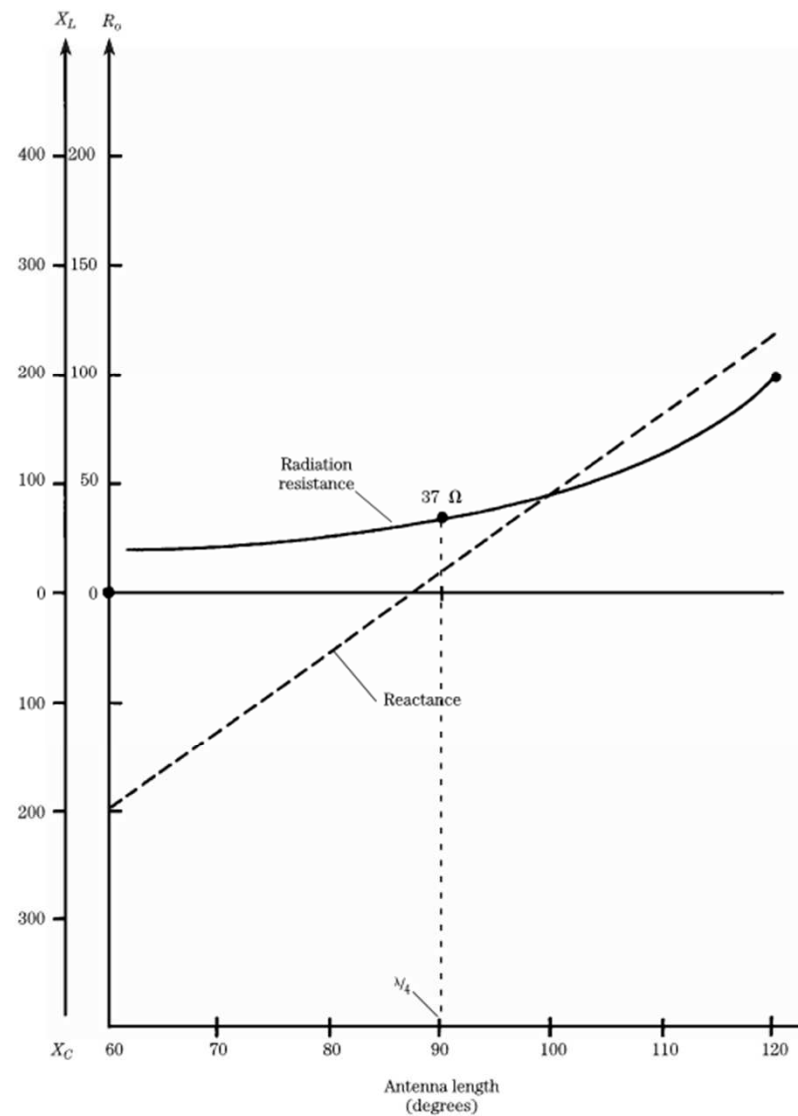
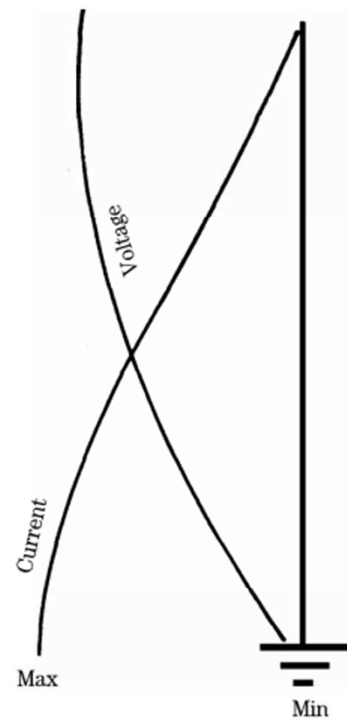
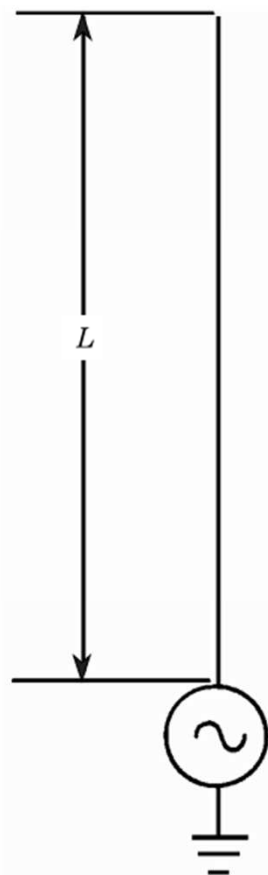
• **Windom - multiband**

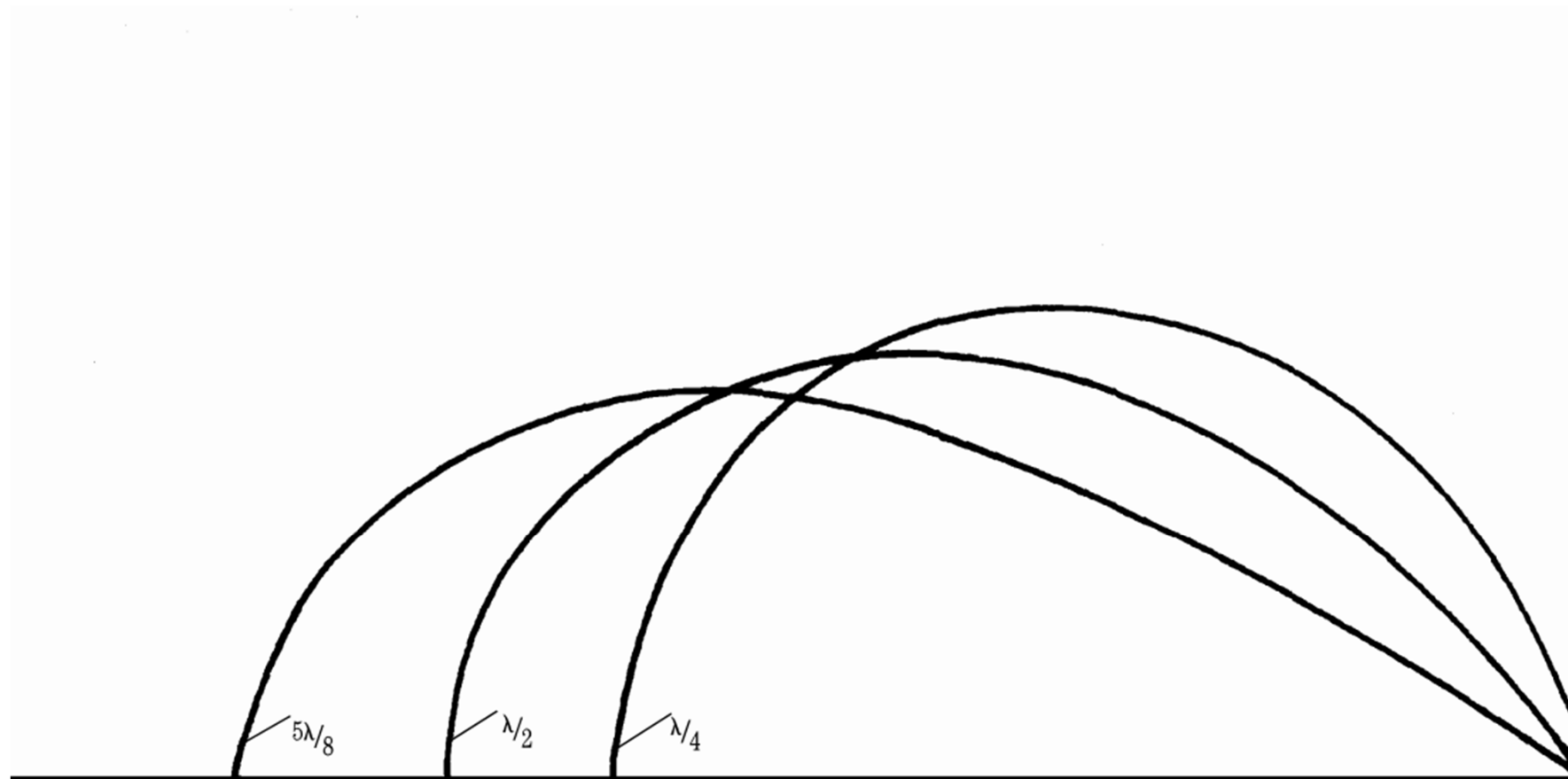
• **Windom s kaxem a balunem**

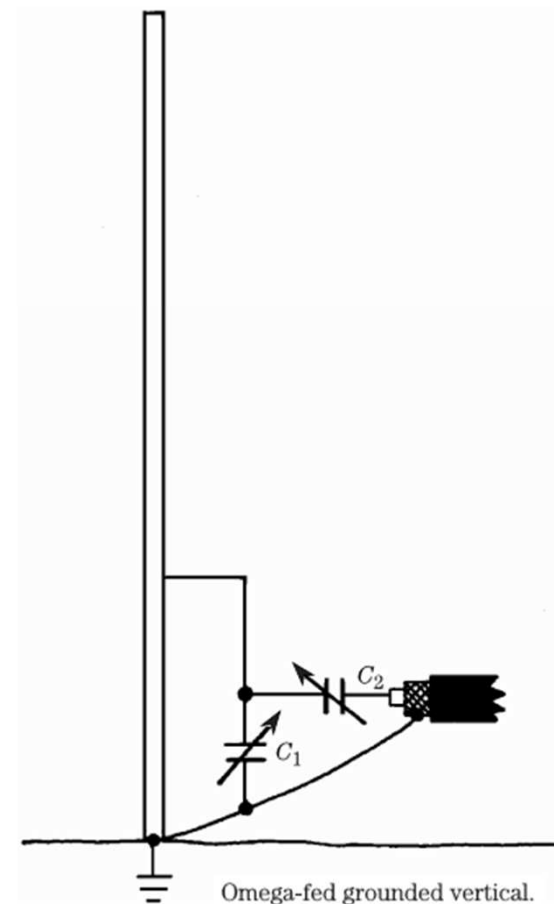
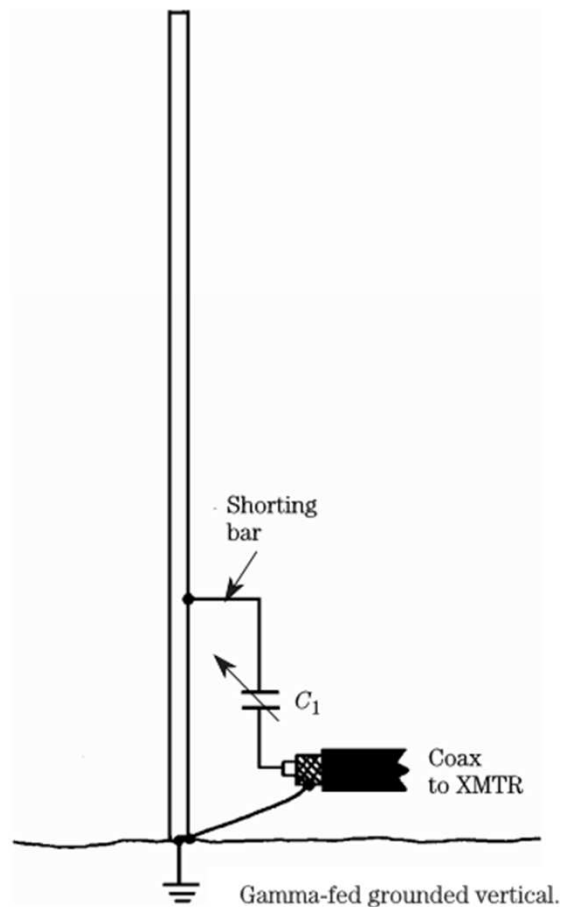
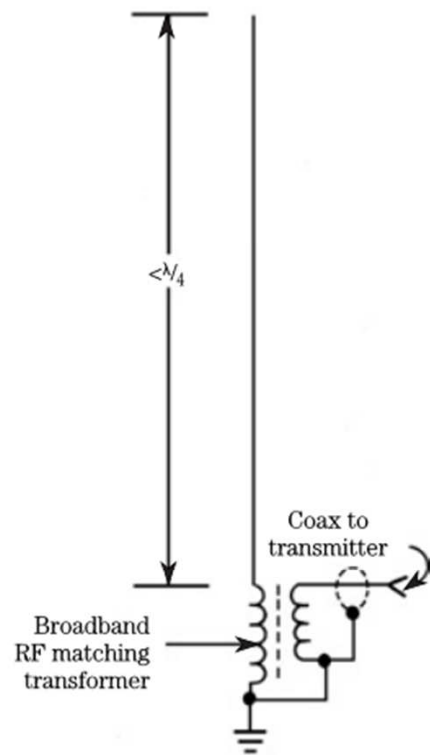
- **Vertikální antény (KV i VKV)**

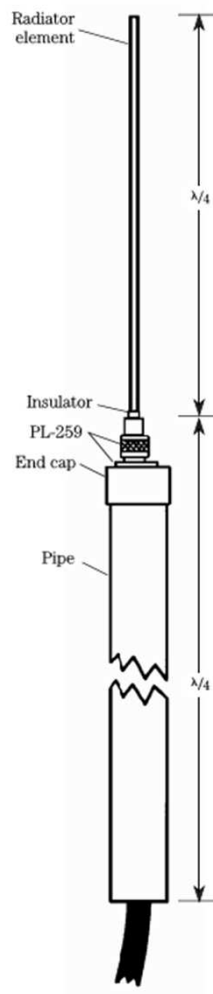
- **Směrovka vs. délka**

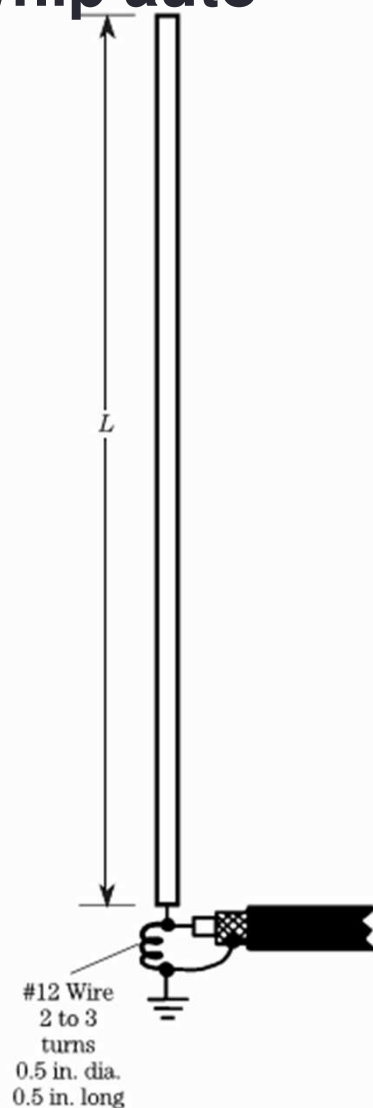
- **Přizpůsobení (i širokopásmově)**

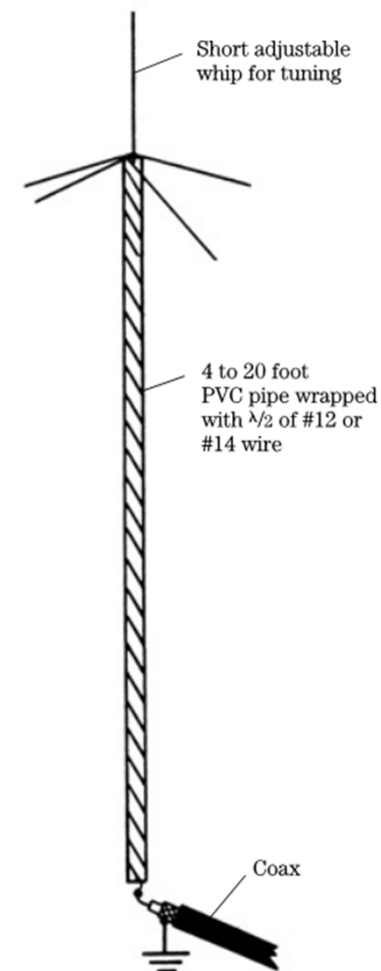
- S půlvlnným rukávem

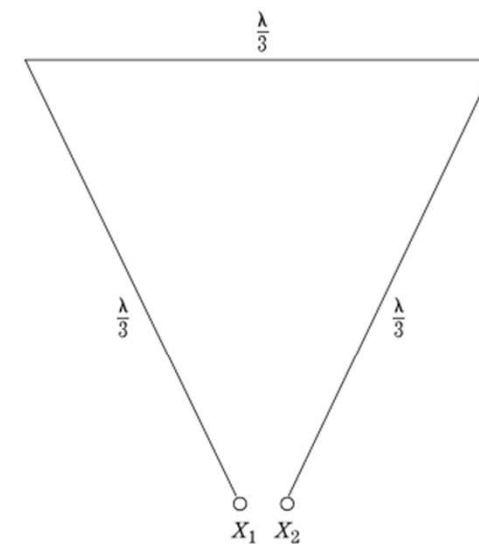
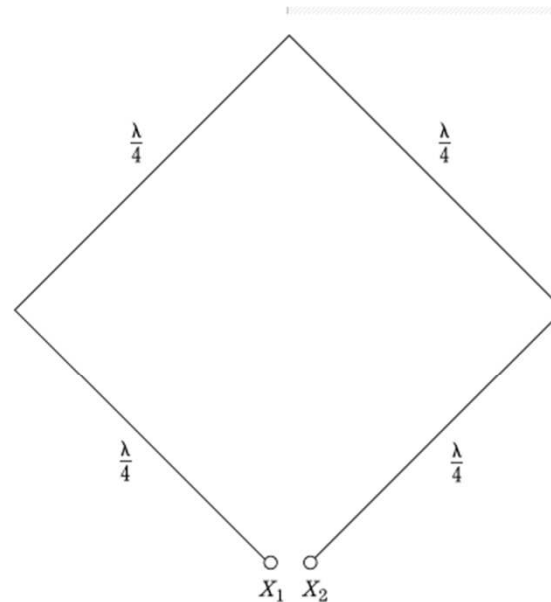
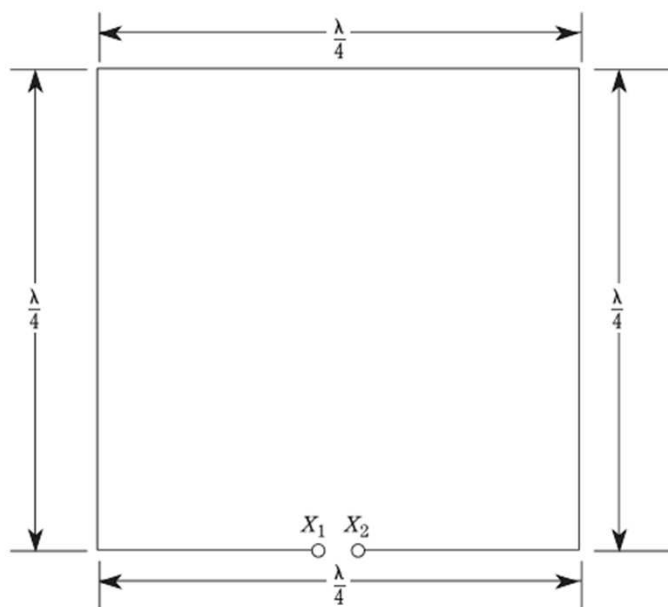
- Na 2m, třeba na whip auto

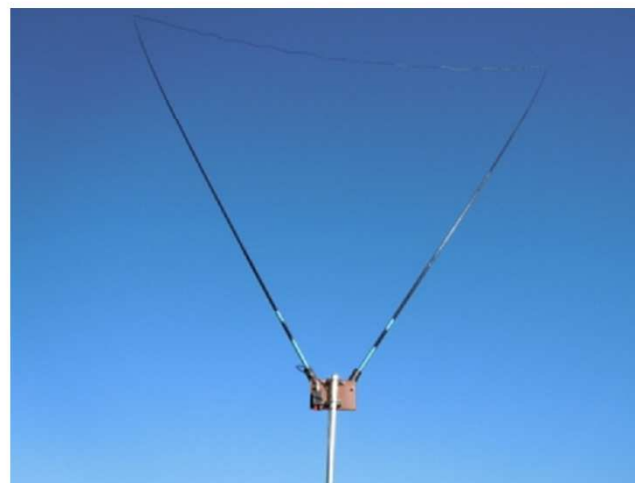
- Zkrácení cívkou

- **Smyčkové loop antény – vodič má celo délku vlny**

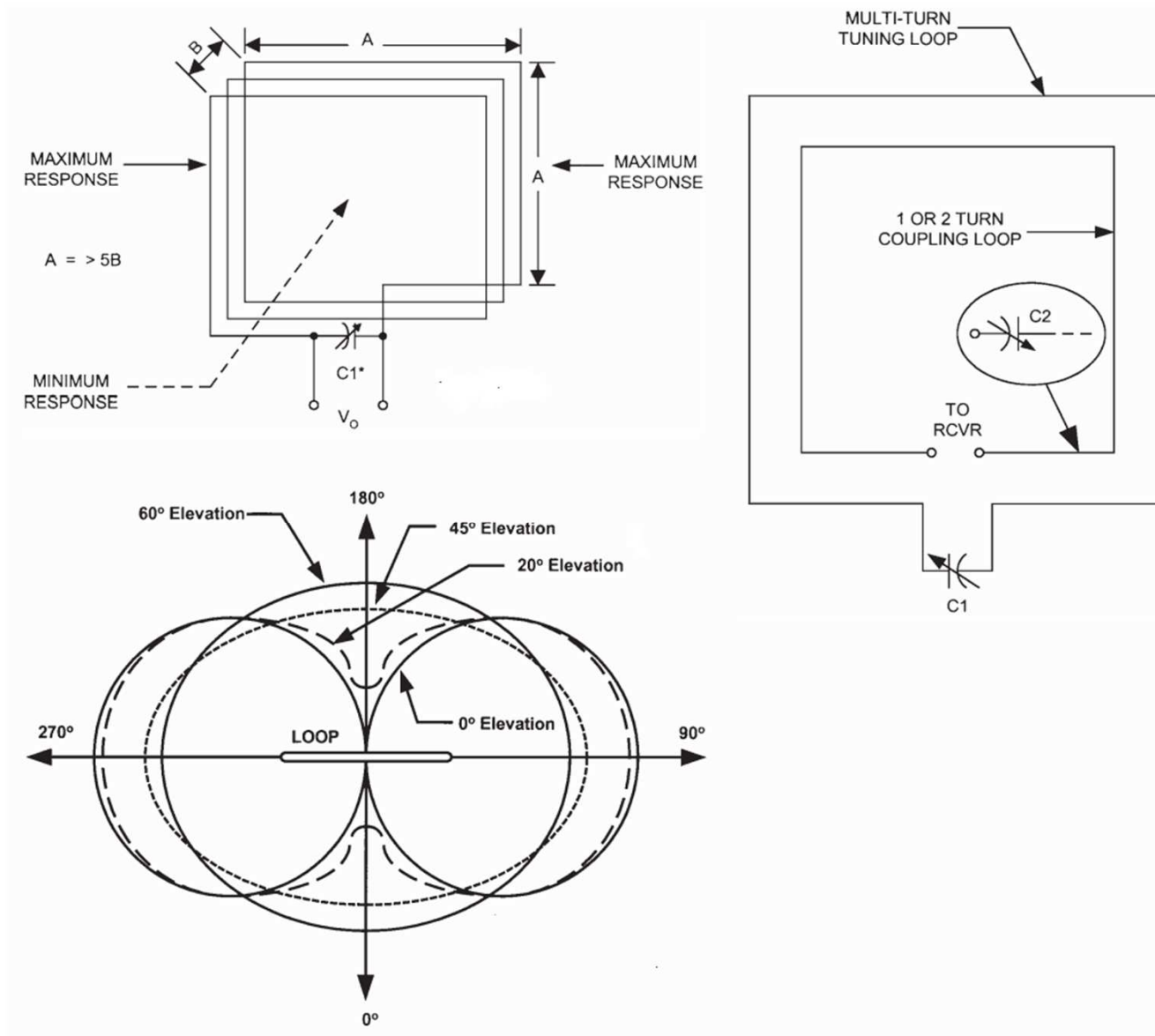

- **Velmi oblíbená delta loop**

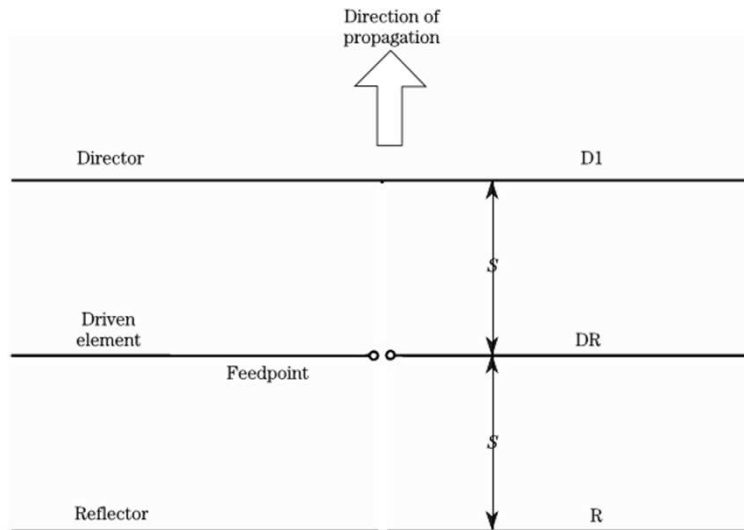

- **Magnetická smyčka** – ladí se do rezonance – na C vysoké napětí

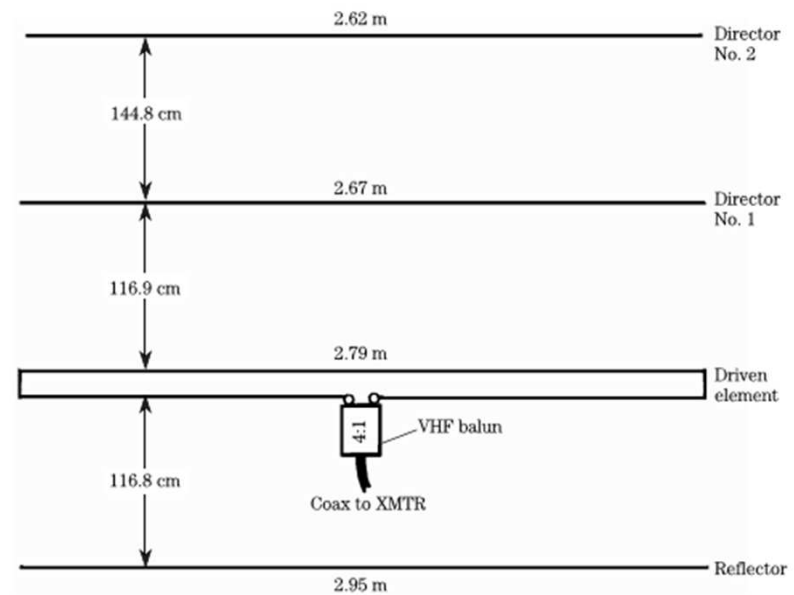
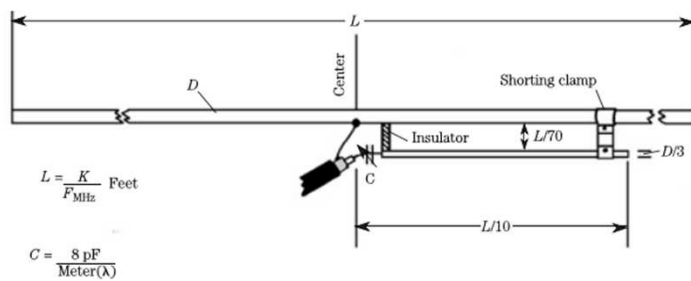

- **Yagi-Uda princip (KV, VKV i UKV i mikroV)**

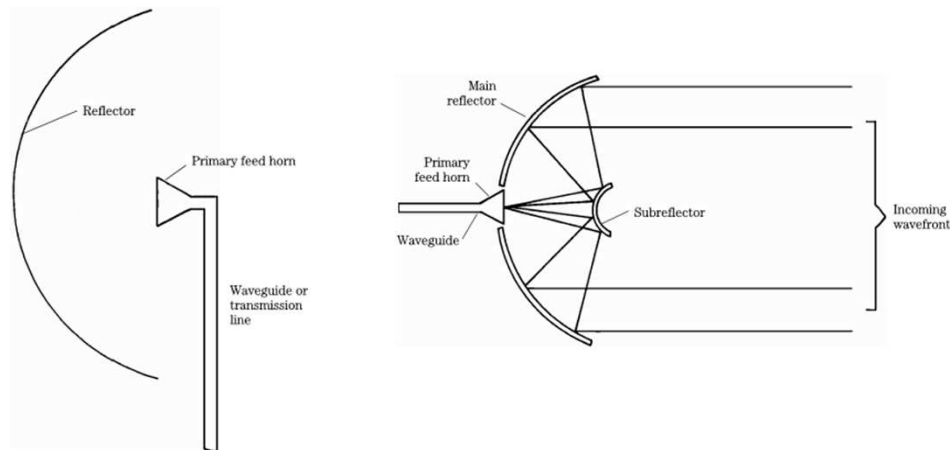
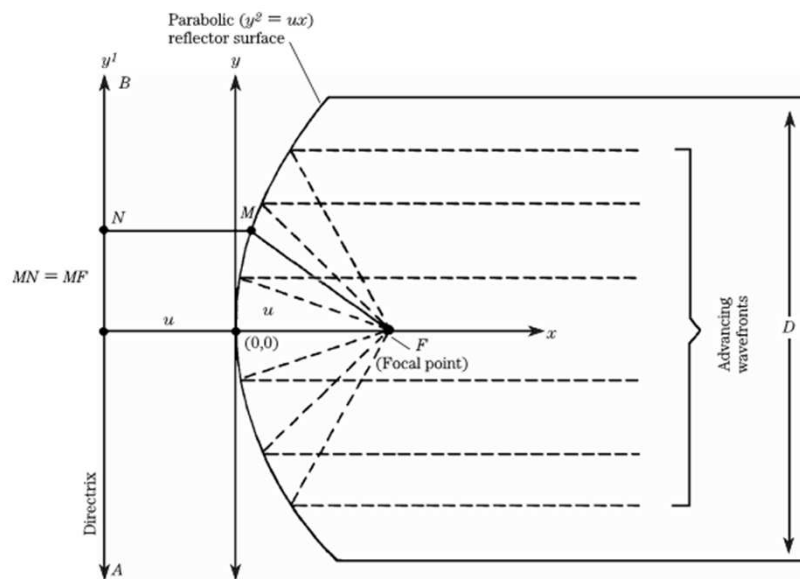

- **Yagi pro magic band (6 m)**

- **Napájení gama**

- **Mikrovlny** – jako vedení koax nebo vlnovod – antény parabolické

- Ant 23/13/9 cm OK2PNQ

Co je na střeše KOJe na KV

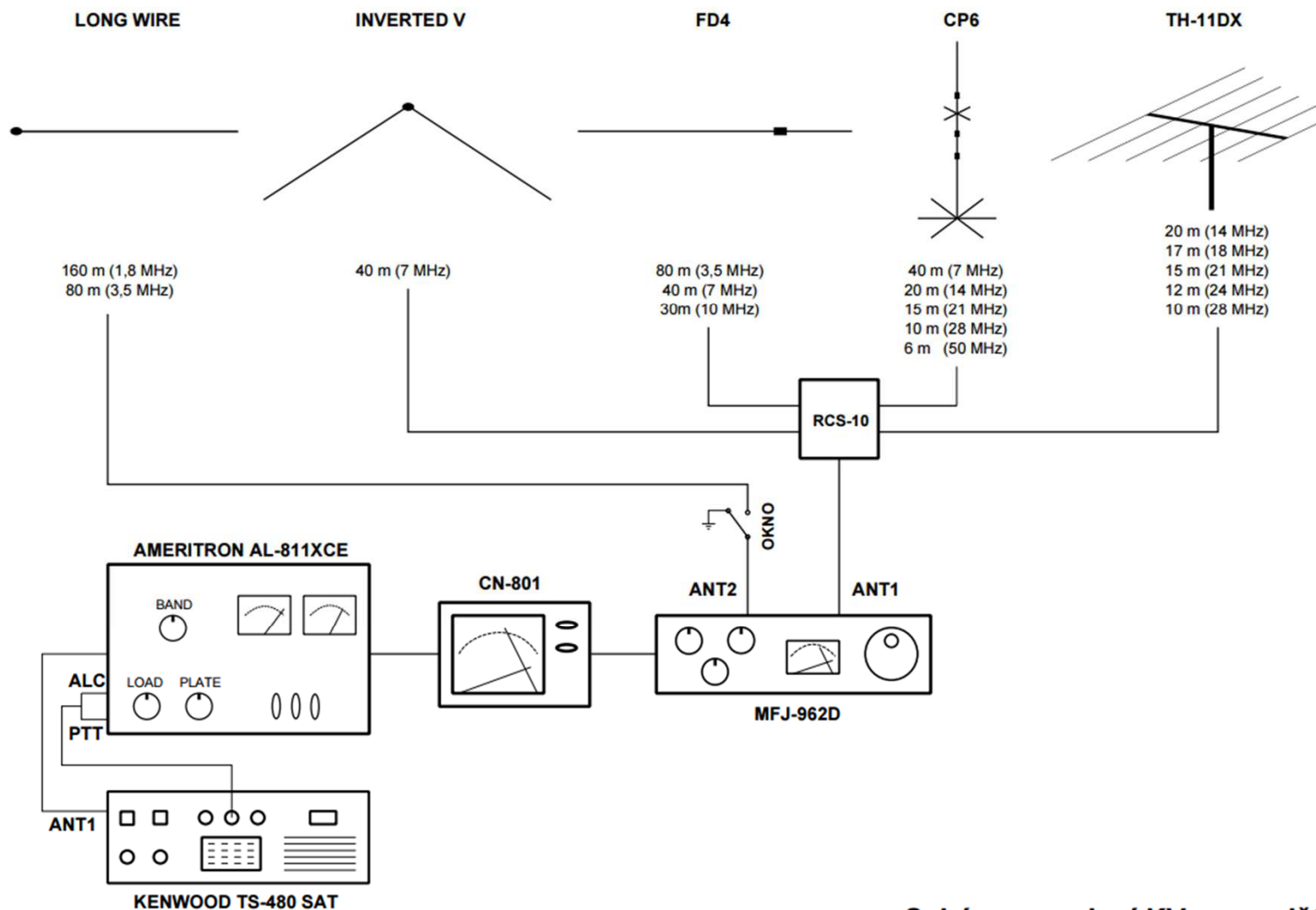
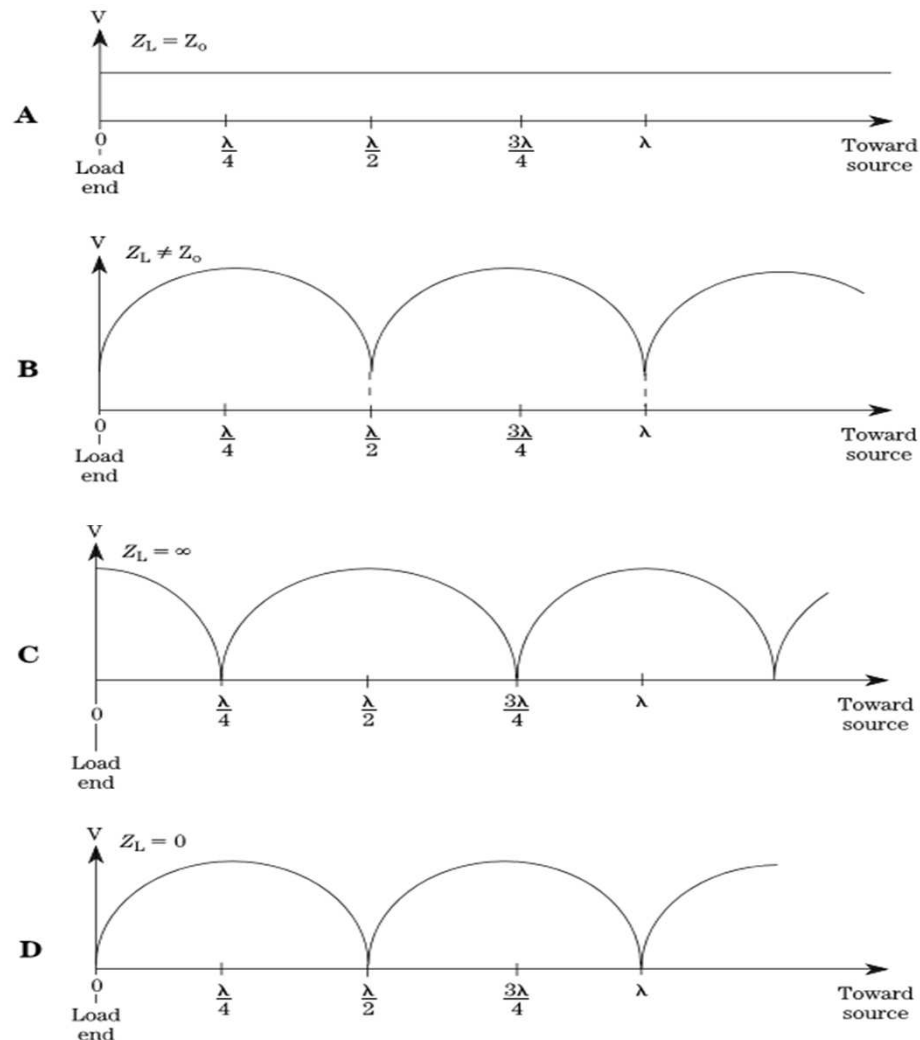

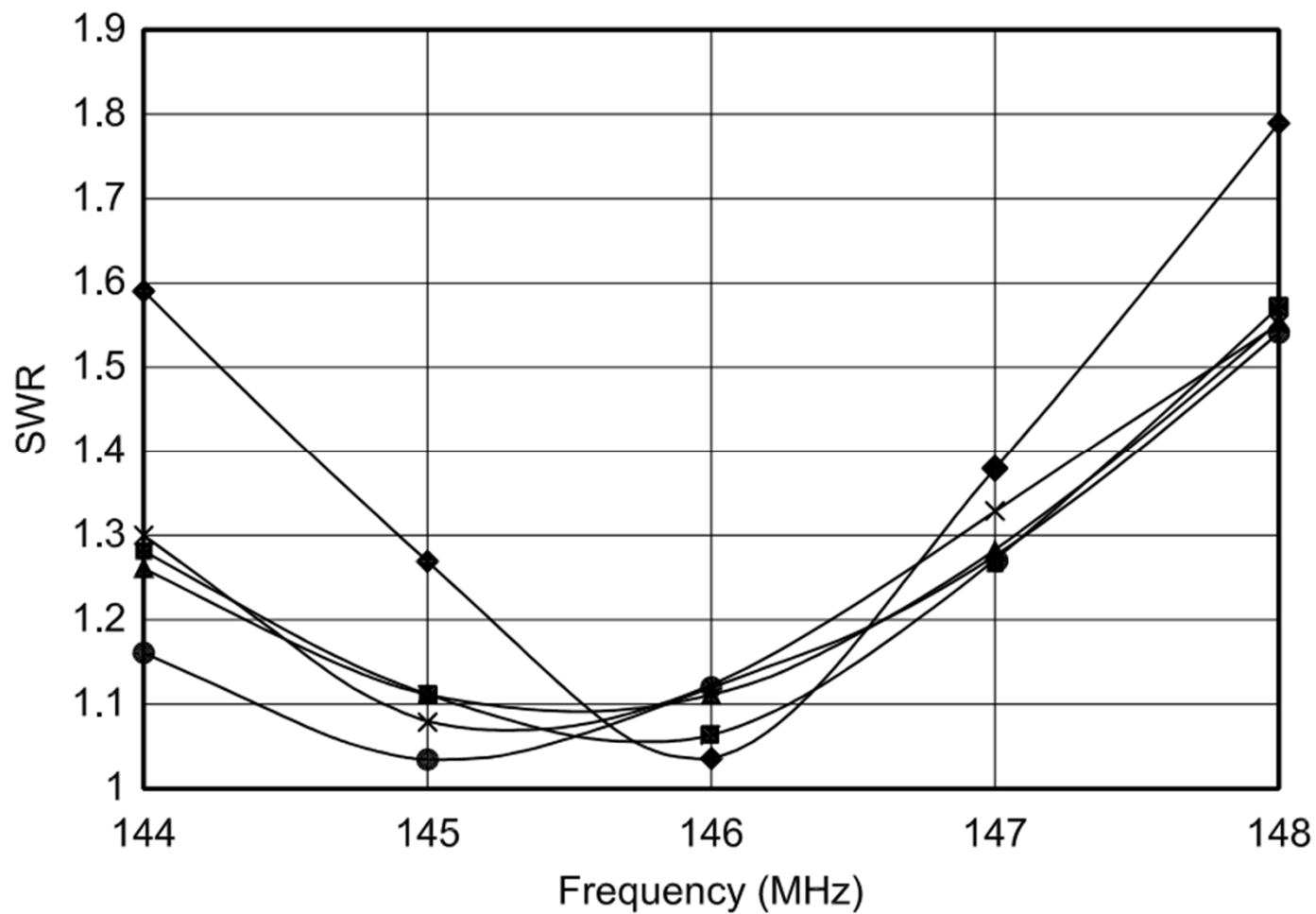
Schéma zapojení KV pracoviště

- A když je anténa nepřizpůsobená – stojaté vlny**

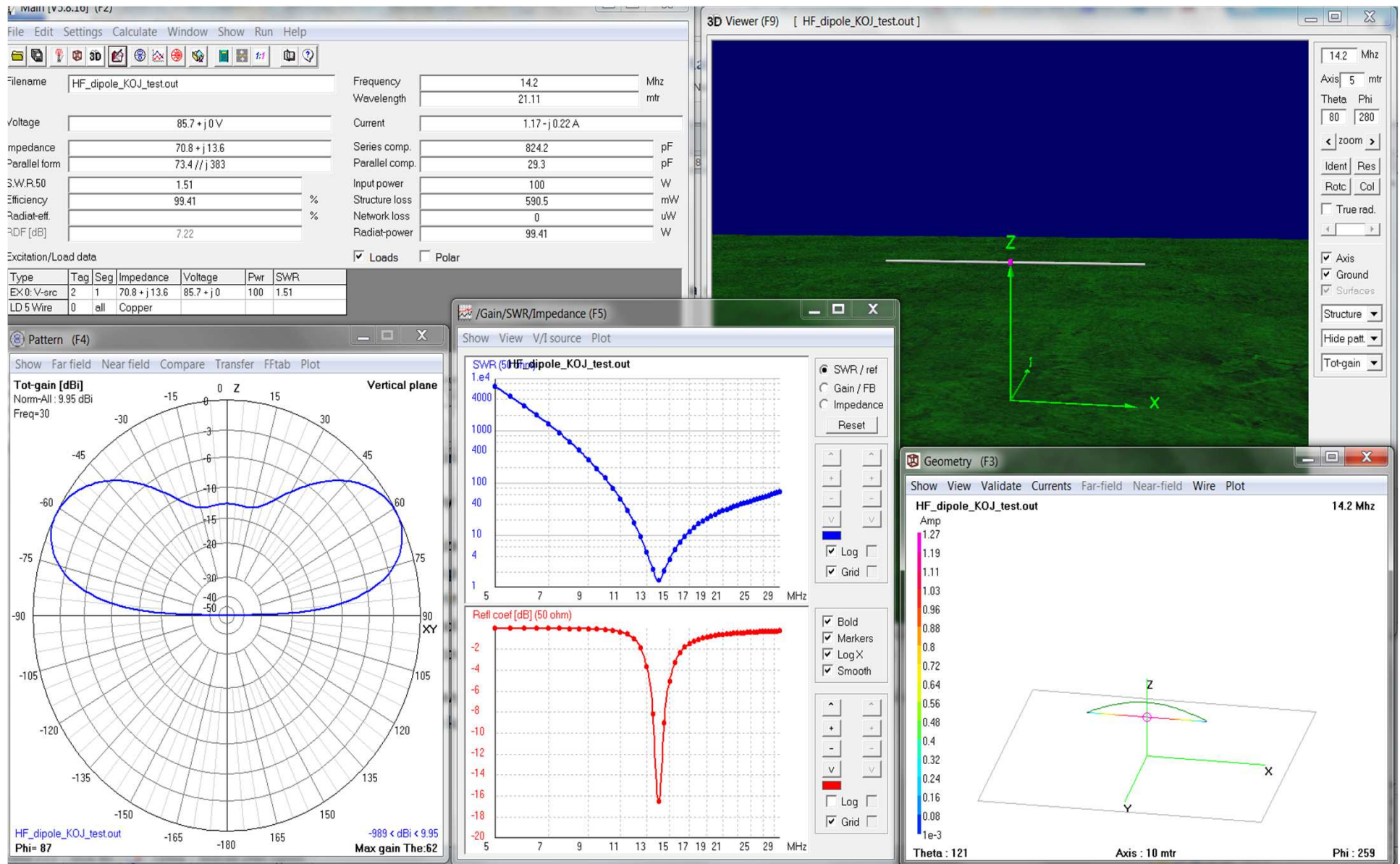

PSV	fwd %	ref %
1	100	0
1,2	99	1
1,5	96	4
2	89	11
3	75	25
5	55	45
10	33	67

- **Jak vypadá PSV u dobré antény**

• Simulace antén, např. 4NEC

- **TKU ES 73!**

